

KIRKEGÅRDEN

December 2017

37. årgang

6

klassisk og moderne indretning på kirkegården

kantsætning og armering af udearealer...

affaldssortering med bl.a. BIKAB

LANDSKAB

PARK & BYRUM

TLF: 7023 2999
WWW.G9.DK

INDHOLD

s. 04	Fødevarerlovgivningen-og håndteringen af den i folkekirken
s. 08	Digital mindekultur
s. 10	Registrering af fravær flex i plantid
s. 12	Hvad skal der blive af vore kirkegårde
s. 14	Social og faglig grandækningsdag
s. 16	En usædvanlig dag i skoven
s. 20	Håndtering af kister
s. 24	Undskyld, undskyld, undskyld
s. 26	Singapore har ikke plads til de døde
s. 30	Allehelgens søndag i kirkegårdskapellet
s. 32	Kursustilbud
s. 34	Krematoriekursus 2017
s. 38	Det nye lønsystem er på vej
s. 40	Udskiftning i Kirkegårdens redaktion
s. 42	Profil – Christian Høybye Hougaard
s. 44	Det grønne hjørne
s. 48	Kort nyt
s. 50	Kalender

FORSIDE

Gravstedet i den smukke vintersol befinder sig på den ældste del af Nyborg Kirkegård. Gravstedet blev erhvervet i 1885 i forbindelse med begravelsen af en møller ved navn Jespersen. Foto: Anders Beck Larsen.

REDAKTION

Redaktør:
Lene Halkjær Jensen,
Humblebæk Kirkegård
Tlf. 2624 7228
E-mail: lene.bladet@mail.dk

Jens Dejgaard Jensen,
Silkeborg Kirkegårde og Krematorium
Tlf. 2393 9300
E-mail: jdj@skk.dk

Sekretariat:
Foreningen af Danske Kirkegårdsledere
Springbakken 1
9230 Svenstrup J.
E-mail: kontor@danskekirkegaarde.dk
Tlf: 60 53 59 00

Redaktion:
Anders Beck Larsen
Nyborg Kirkegårde
E-mail: anders@nyborg-kirkegaarde.dk

Jørn Skov
Tønder Kirkegård
E-mail: tonder-kirkegaard@mail.tele.dk

Layout og tryk:
Jello ApS
Tlf. 3145 0050
E-mail: da@jello.dk

Tommy Christensen,
Svendborg Kirkegårde og Krematorium
E-mail: tc@svendborg-kirkegaarde.dk

Christian Høybye Hougaard
Gjellerup Kirkegård
E-mail: chha@km.dk

Redaktionelt stof og annoncer til 'KIRKEGÅRDEN' nr. 1, 2018 sendes til lene.bladet@mail.dk senest d. 15. januar 2018
Artiklernes indhold er ikke nødvendigvis et udtryk for Redaktionens, FDK's eller DKL's holdning.

FØDEVARELOVGIVNINGEN

- OG HÅNDTERINGEN AF DEN I FOLKEKIRKEN

Af Ulrik Hauger, ulrik@miljohuset.dk
Arbejdsmiljøkonsulent, Miljøhuset

Madlavning i forbindelse med spaghettigudstjenester eller udlån af kirkens lokaler til fx sammenkomster efter en begravelse, er ikke underlagt de stramme regler i fødevarerlovningen. Kirkens/ sognegårdens køkken kan derfor anvendes i denne sammenhæng, selv om det ikke lever op til fødevarerlovningens regler for et professionelt køkken.

De lempede regler i fødevarerlovningen gør det lettere at overholde lovkravene i forbindelse med afholdelse af spaghettigudstjeneste, kirkekaffe eller udlån af kirkens lokaler til sammenkomster efter en begravelse.

I mange af vores kirker og menighedshuse foregår der aktiviteter, hvor der også indgår produktion og servering af kager, frokoster, varm mad osv.

Nogle steder ses det desværre, at der nedjusteres for aktiviteterne på grund af en myte om, at fødevarerlov-

ningen er for restriktiv "det må vi ikke" og det "må vi kun nogle gange om året".

Med baggrund i klager fra foreninger og kirker tog Fødevarerministeriet sagen op og lempede reglerne, så de praktiske muligheder er blevet forbedret betydeligt. Tanken bag lempelserne var, at fødevarerlovningen ikke skulle være en hæmsko for foreningsaktiviteter. Reglerne er sidst revideret i 2015.

I folkekirken skelnes der nu mellem 2 forhold:

"Aktiviteter med en vis struktur og organisation"

Det er her kirkens caféordning kommer ind, med fx daglig åbningstid, fastansat personale og en produktion, der skal hvile i sig selv – det vil sige deltagerbetalingen dækker indkøb og øvrige omkostninger.

En del af caféerne leverer også mad til mødevirksomhed og andre arrangementer i kirkens lokaler.

Her gælder alle fødevarerlovningens regler!

Køkkenet skal være godkendt af fødevarerstyrelsen før det tages i brug, dvs. at

- der skal føres "egenkontrol" af blandt andet temperaturer ved opvarmning, i køleskabe, i frydere, når opvarmet mad skal gemmes osv.
- der er der store krav til rengøringsstandarder
- der er krav til køkkenets indretning
- der er krav til overfladers (loft, vægge, gulv, borde m.v.) beskaffenhed
- der stilles også krav til personalets uddannelse, så alle der håndterer fødevarer har et hygiejnebevis.

Lempelser: "Aktiviteter i privatsfæren"

Folkekirken er direkte nævnt som eksempel på, at aktiviteterne nedenfor sidestilles med private hjem, hvor der ikke er regler for håndtering af fødevarer.

Fællesspisning

De arrangementer i kirkelig sammenhæng, der regnes til privatsfæren, er typisk sammenkomster for menigheden i forbindelse med gudstjenester eller andre menighedsarrangementer. Det gælder, både når deltagerne tager mad med hjemmefra, det leveres udefra eller når maden laves på stedet i menighedens lokaler af kirkens personale eller frivillige.

Derfor er sammenkomster i kirkelig sammenhæng, fx kirkekaffe med kage eller fællesspisning efter gudstjenesten ("spaghettigudstjeneste") omfattet af privatsfæren. Det betyder også, at fødevarerlovningens regler ikke er gældende.

Udlån af kirkens lokaler

I andre tilfælde fungerer menighedslokalerne nærmest som et forsamlingshus, som foreninger eller private kan

 Norcar DK
tlf. 9621 9020

Den perfekte hjælper på kirkegården:

Norcar 755

- Knækstyret
- Har ekstremt snæver venderadius
- Konstrueret med henblik på ergonomi og sikkerhed
- Alle funktioner styres fra et joystick
- Minimal belastning af underlaget
- Smidig i trange omgivelser
- 4-hjulstruktet
- 20 hK Kubota dieselmotor
- Lav egenvægt
- Stort redskabsprogram, bla. Løvsuger - Gangriver - Gravsstenstang m.m.

Læs mere på www.norcar.com

Ring for nærmere info eller demo af maskinen.

Transportere el – benzin – diesel
250 – 1200 kg lasteevne

Vacuumsuger flere modeller

NICODAN

Nicodan Teknik Aps Lysemosen 25, DK – 8600 Silkeborg
Tlf 8757 2055 www.nicodan.dk info@nicodan.dk

Hvis kirkens eller sognegårdens køkken anvendes til fx en kirkecafé med fast åbningstid, eller har fastansat personale, skal køkkenet leve op til fødevarerlovningens regler for et professionelt køkken.

benytte til forskellige arrangementer, fx ved sammenkomster efter begravelser, møder m.m., hvor lånerne selv sørger for en kok eller andre personer til at stå for maden. Det hører også til privatsfæren, på linje med forsamlingshuse. I de tilfælde er der heller ingen krav fra fødevarerlovningen.

Hvis det er det professionelle køkken i caféen der udlånes, skal der være beskrevet i egenkontrollen hvordan krydssmitte forhindres – fx ved at lånerne ikke må bruge caféens køleskab, men har et andet til rådighed.

Anbefalinger

Når det drejer sig om "privatsfæren" eller udlån, anbefales det, at følge lovgivningens få krav langt hen ad vejen, fordi reglerne netop er med til at undgå uheld i form af smitte, udvikling af sygdom osv:

- Overflader (og vægge) skal være nemt vaskbare
- Der bruges specielle rengøringsmidler (det til fx borde skal være godkendt til fødevarer)
- Sørg for at mindst 1 af de der har ansvaret for køkkenet har et hygiejnebevis (kan tages på internettet: 490,- kr. - 2017 pris, inkl. eksamen på nettet)
- Hav en fast procedure for rengøring af køleskabet – også det medarbejdernes medbragte mad opbevares i (min. 1 x ugentlig)

- Overhold temperaturkravene: 75 grader for varm eller opvarmet mad, max 3 timer på en buffet, 6 grader i køleskabet (4 hvis der fisk i) og -18 grader i fryseren
- Sørg for at køkkenet er inddelt i zoner til behandling af rått kød, rensning af grøntsager, tilberedning og anretning
- Leveres der kold mad udefra stilles det i køleskab til det skal bruges
- Leveres der varm mad udefra – kontroller om det er 75 grader – ellers skal det varmes op
- Tjek om jeres opvaskemiddel skal være låst inde og om det skal opbevares utilgængeligt for børn
- Hold altid en god hygiejne – monter en desinfektionsdispenser i køkkenet, indskærp, at der skal vaskes hænder efter toiletbesøg og altid før der håndteres fødevarer, brug papir eller varm luft til at tørre hænder i (aldrig håndklæder)

Sørg for anerkendelse af, at hygiejnen har direkte indflydelse på arbejdsmiljøet.

Hvis du er i tvivl, så kontakt den lokale fødevarerregion eller se mere i autorisationsvejledningens §5.4 på www.foedevarestyrelsen.dk/Selvbetjening/Vejledninger/Autorisationsvejledning/Sider/Forside.aspx ■

TRYGG ApS
CVR 38851837

dansk byggeri
Medlem af Dansk Byggeri

- Vi har sikret og monteret mere end 20.000 gravstene i Sverige.
- Vi har 4 fuldt udrustede biler, som kan sikre ca. 12-15 sten pr. dag pr. bil, i alt op til 60 sten om dagen.
- Hver sten bliver evalueret enkelvis, således at vi benytter den bedste og sikreste metode for den givne sten.
- Vi har de bedste priser på markedet.
- Vi giver 25 års garanti på udført arbejde.
- Vi har eget udstyr, der kan løfte sten op til 240cm i højden, med en vægt på op til 1500kg.
- Vi har sikret den største gravsten i Sverige, en 5m høj og 7500kg tung sten.
- Vi er eksperter i bevaringsværdige sten og mindsten.
- Faste priser på alt arbejde.
- Renovering af stakit, kæder og andre metal hegn yder vi også hvilket altid af højeste kvalitet og med de bedste priser.

Ring eller skriv til os for mere information.

Vi vil altid gerne komme forbi i en af vores service biler og vise hvordan vi arbejder.

KONTAKT OS I DAG:

LISETTE JESEPERSEN:
Kontakt email: lisette@tryggsten.dk
50176663

ANDREAS SUNDBOM:
Kontakt email: andreas@tryggsten.dk
50198398

DIGITAL MINDEKULTUR:

SKAL VI JAGTE POKÉMONS ELLER FORFÆDRE PÅ KIRKEGÅRDEN?

Tekst og illustration af Mark Asboe, ma@tutee.dk
Medstifter af Tutee.dk

Debatten rasede i 2016, da alle afkroge af Danmark blev overrendt af fokuserede og ambitiøse Pokémon-jægere, som upåagtet af trafikerede vejkryds og kirkegårde gik efter at fange det næste væsen på deres smartphones.

Det satte samtidigt gang i en konstruktiv diskussion om, hvorvidt og i hvilken form teknologi hører hjemme på kirkegården.

Elof Westergaard, der er biskop i Ribe Stift og formand for Foreningen for Kirkegårdskultur udtalte d. 3/8 2016 til Kristeligt Dagblad: "Kan jagten være med til at formidle nogle af kirkegårdens værdier og sker det under hensyntagen til reglerne på kirkegården, ser jeg positivt på det. Kirkegården er et særligt sted, hvor man tager hensyn, men jeg kan ikke se, at det er umuligt at sammenholde med spillet".

Sociologiprofessor Michael Hviid Jacobsen udtalte ved samme lejlighed: "I folkekirkeligt regi og blandt kirkegårdsforvaltere foregår der en charmeoffensiv, hvor man skal finde på nye måder at bruge kirkegården på, mens kirkegårdene primært anses som et privat rum af de pårørende. For dem er kirkegårdene et meget emotionelt rum, hvor de kan dyrke sorgen og mindes de afdøde, og det kan være forstyrrende med unge, der søger efter Pokémons".

Den digitale mindekultur skal knyttes til kirkegården

Diskussionen er vigtig og relevant og byder måske op til en endnu mere aktuel debat, nemlig hvordan den digitale, onlinebaserede mindekultur kan kobles med kirkegårdens fysiske og stedbestede rum? Mindesider findes i dag i flere forskellige former, men kendetegnende for alle er den manglende sammenhæng mellem kirkegården som rum og den digitale platform, som ofte flittigt benyttes af pårørende og venner til den afdøde.

Et nyt projekt

I et nyt projekt mellem Silkeborg Kirkegårde og læringsvirksomheden Tutee og Augmented Reality-virksomheden Inter-tisement, sættes der fokus på netop denne udfordring, bl.a. ved at benytte den samme teknologi som Pokémon Go også bygger på – nemlig Augmented Reality. Projektet med arbejdstitlen "Digitalt medierede minderum" har til formål at lave eksplorative og udfordrende prototyper af løsninger, som efter grundig validering af projektets deltagere, skal tilbydes som en service til kirkegårde over hele landet. Netop det undersøgende og hypoteseskabende element, som bygger videre på post doc Anne Kjærsgaard Markussens samarbejde med Silkeborg Kirkegårde er centralt. Videnskabelig indsigt, praktisk erfaring og vilde designidéer, pakket ind i brugervenlige løsninger, som afprøves på kirkegården, vil resultere i utraditionelle services, som samtidigt har respekt for kirkegårdens mange typer af brugere og deres individuelle forudsætninger og måder at bruge kirkegården på.

To typer af brugere

Virksomhederne er allerede i fuld gang med prototyping af to idéer, som tager udgangspunkt i to brugergrupper; henholdsvis private og offentlige besøgende. Hos den private bruger er der således fokus på at familiemedlemmer via en hjemmeside kan lægge billeder, tekst og måske lydclip op, som via smartphonen kan tilgås lige præcis, når familiemedlemmet holder sin telefon op foran gravstenen. For offentlige gæster og de som færdes på kirkegården pga. eksempelvis kultur- eller lokalhistoriske interesser, arbejdes der med at lave 3D avatarer af den lokale afdøde berømt-hed, som man via det ekstra augmentedede virkelighedslag, kan gøre til en spændende formidler både af personens egen historie og måske endda af kirken og kirkegården. Så selvom projektet ikke har til hensigt at fange afdøde forfædre via telefonen, kommer der nogle spændende nye idéer i spil og som bliver bredt tilgængelige. ■

Augmented Reality, der er teknologien bag Pokémon Go, kan knytte en digital mindeside sammen med kirkegårdens fysiske rum.

REGISTRERING AF FRAVÆR/FLEX I PLANTID

Tekst og illustration af
Anders Beck Larsen, anders@nyborg-kirkegaarde.dk

PlanTid har nu været en del af Brandsoft's kirkegårds-system i godt 2 år. I september blev modulet opdateret, så det nu er muligt at registrere fravær/flex i systemet.

Med registrering af fravær/flex i Plantid er det muligt for medarbejdere og administration til enhver tid at have adgang til en opdateret saldo over ferie, afspadsering og andet fravær.

Hvilke fordele er der så ved det?

Medarbejderen har hele tiden adgang til en ajourført saldo på ferie og flex/afspadsering. Administrationen skal løbende godkende det registrerede fravær. Herefter er der ikke flere opgaver. Der skal ikke laves oversigter til medarbejderne over deres ferie/flex/afspadseringsregnskab. Der skal ikke bruges tid på at svare på spørgsmål om, hvor meget ferie eller afspadsering den enkelte medarbejder har tilbage. Det kan de selv aflæse på deres iPad.

Hvad gør man?

Ferie

Optælling af ferie følger ferieåret. Ved start indtaster man optjent ferie og eventuelt overført ferie fra sidste år på den enkelte medarbejder. Medarbejderen registrerer sin ferie på iPad'en efterhånden som den planlægges eller afholdes. Når arbejdslederen har godkendt ferien, indgår den i saldoen, som medarbejderen kan se på iPad og administrator på sin pc eller iPad.

Første maj laves en automatisk kørsel, som overfører evt. ikke forbrugt ferie og laver en ny startsaldo.

Ferien regnes i timer. Det kan derfor være svært at regne ud, hvor mange dage et givet antal timer svarer til, hvis

man har tradition for at afvikle ferie i færre dage end hele uger. Efter min mening burde der være mulighed for at regne i dage.

Flex

I registreringen af flex kan medarbejderen både lave registreringer, hvor der optjenes timer, og registreringer, hvor der afvikles timer. Dermed kan det bruges for dem, der har flexetid, men det kan også bruges til at holde regnskab med afspadsering.

Det er muligt at registrere en startsaldo, og herefter ajourføres saldoen efterhånden som administrator godkender registreringerne. Første januar overføres flexsaldoen til en ny startsaldo.

Omsorgsdage

Omsorgsdage registreres i timer og følger kalenderåret. Ved start kan man tildele timer til den enkelte medarbejder ud fra antallet af børn under 8 år. Saldoen reduceres efterhånden som de registrerede timer godkendes og saldoen nulstilles 1. januar.

Overarbejde, sygdom og tillæg

I fravær/flex har man også givet mulighed for at registrere overarbejde, sygdom, tillæg og øvrige former for fravær. For disse kategorier har man selv mulighed for at oprette forskellige typer. For sygdom kunne det f.eks. være sygdom (medarbejderens) og barns første eller anden sygedag. Overarbejde og sygdom registreres i timer. Tillæg i enheder. Saldoen for de tre typer nulstilles 1. januar.

Øvrige

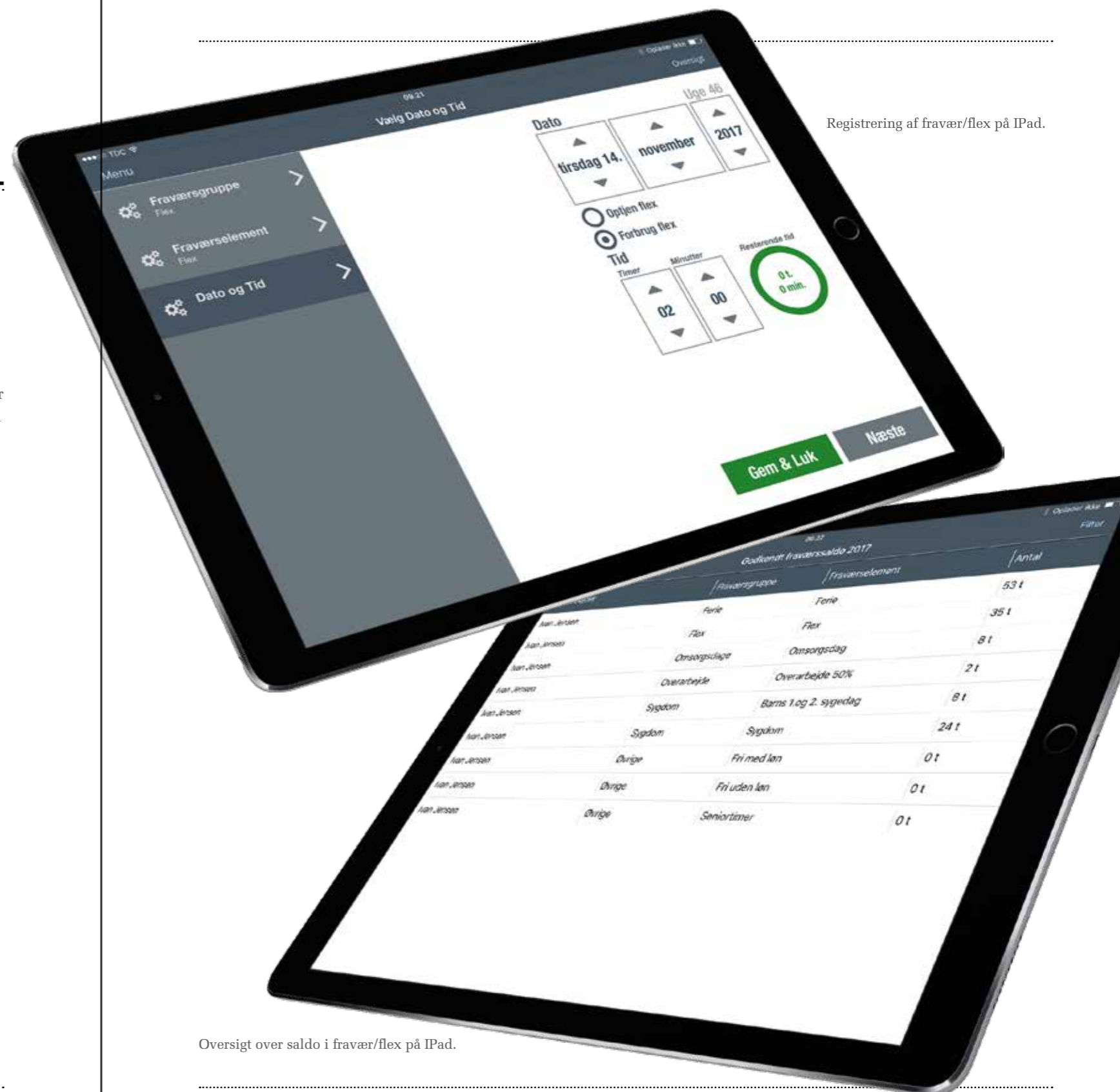
Andre former for fravær kan oprettes under øvrige. Det kan være seniortimer, andre former for fravær med løn

eller fravær uden løn. Fravær under øvrige registreres i timer og saldoen nulstilles første januar.

Oplysninger til lønbehandling.

Som andre data i kirkegårdssystemet kan fraværregistre-

ringerne hentes ind i et Excel-ark. Her kan man med lidt snilde (og evt. hjælp fra Brandsoft) opstille pivot-tabeller, som giver et godt overblik over de registreringer, som skal angives i FLØS. ■

Registrering af fravær/flex på iPad.

Oversigt over saldo i fravær/flex på iPad.

HVAD SKAL DER BLIVE AF VORE KIRKEGÅRDE?

Af Ulrik Christiansen, ktmdr@kirkegaarde@mail.dk
Kirkegårdsleder, Kerteminde-Drigstrup kirkegårde

Vi begræder den udvikling, der ses på kirkegårdene i dag, men det eneste vi ikke må gøre, er at blive siddende på hænderne og vente på at dommedagsprofetierne går i opfyldelse.

Kirkegårdene har haft monopol på de døde, og et monopol kan være søvndyssende. Men vi må ikke lukke øjnene for udviklingen – vi skal tværtimod være en aktiv og offensiv del af den.

Det er en meget tidlig efterårs søndagsmorgen. Som mange andre morgener vågner jeg egentligt alt for tidligt og alligevel ikke. Jeg tænker på "min" kirkegård og landets kirkegårde, som er så smukke og så vigtige. Men der sker så meget og hvad skal der blive af dem – vore kirkegårde – og af den vigtige funktion som de har og altid har haft – et rum og et fristed for grundlæggende følelser – sorg, savn

Åbent brev

Artiklen er en gengivelse af et åbent brev, der er sendt til menighedsrådet i Kerteminde-Drigstrup, sognets præster, provsten, biskoppen, samt til Kirke- og kulturministeren, Foreningen af Danske kirkegårdsledere, Forbundet af Kirke- og kirkegårdsansatte, Foreningen for Kirkegårdskultur og Landsforeningen af Menighedsråd.

og ensomhed, men også trøst og glæde.

Kirkegården, som vi kender, forsvinder mellem fingrene på os. Vi ved det alle sammen, og vi begræder det alle sammen. Vi holder talrige møder, seminarer og kongresser, hvor vi bekræfter os selv og hinanden i, at den er helt gal, og at det var meget bedre i gamle dage, men hvad kan vi gøre? Det er udviklingen – det er samfundsudviklingen og det er jo helt rigtigt, men "alle os der elsker de danske kirkegårde", vi er selv en del af samfundet og udviklingen. I dag kæmper vi for at bevare kirkegården som et kultur bærende og kultur fortællende rum, men måske glem-

Post Nord er et skræmmende eksempel på, hvor hurtigt den digitale udvikling og et hidtidigt monopol, kan reducere en gammel og hæderkronet institution til noget, der nærmest er sørgeligt og som leverer en service, der er tæt på at være uanvendelig for brugerne.

mer vi at tænke på brugerne og deres ønsker og behov. Er de de samme som for 50 og 100 år siden?

Kirkegårdene har haft monopol på de døde, og et monopol kan være søvndyssende, udviklings hæmmende og passiviserende. Vi kan holde Post Nord op som et skræmmende eksempel, men også som et godt eksempel på "udviklingen" og hvad vej den går nemlig den digitale vej. Post Nord reagerer tilsyneladende på udfordringen ved først at fyre, spare og forringe deres serviceydelser/kerneydelser til et absolut minimum. Så er man helt sikker på, at dommedagsprofetierne vil gå i opfyldelse. Vi må ikke gøre det samme med kirkegårdene! Vi må ikke lukke øjnene for udviklingen – vi skal tværtimod være en aktiv og offensiv del af den.

Vi skal gå i dialog med vores nuværende og kommende brugere, både dem som er medlem af folkekirken, ikke medlemmer af folkekirken, ateister, andre trossamfund m.fl. Spørge om hvorfor de vælger os til eller fra. Spørge om hvad der så skal til, for at de vælger os til. Spørge de 60 % der vælger ukendt askefællesgrav, om de mangler et alternativ. Spørge de mange som i dag vælger aske-spredning over havet, om ikke kirken/kirkegården kunne hjælpe med ceremoni og mindeplade. Kunne en brøkdæl af et livs kirkeskat øremærkes begravelse og gravsted og således gøre det til en gratis ydelse/mulighed?

Vi skal også være meget bedre til at fortælle hvad vi kan, og at vi er dygtige. Vi skal være offensive, lyttende, imødekommende og servicemindede. Vi skal fortælle børnene

om kirkegården, hvad den kan og hvad den betyder. Vi skal være "lækre"!

Vi skal tilbyde digitale løsninger og muligheder på kirkegårdene og på brugen af kirkegården, som matcher og imødekommer den gennemsyrede digitale hverdag vi alle sammen er en del af på godt og ondt.

Vi skal tale sammen "alle os der elsker den danske kirkegård og kirkegårdskultur". På tværs af faggrænser og forenings formål. Vi skal tale sammen om fremtidens kirkegård. Vi skal invitere fremtidsforskeren, den digitale udvikler, nørden, kritikerne og sidst og vigtigst – brugeren! Det eneste vi ikke må gøre er at blive siddende, spare os ud af problemerne (spare os ned i problemerne) og "vente på udviklingen".

Den dag vi har et "frivilligt" monopol, fordi vi kan det som brugerne ønsker, den dag er kirkegårdskulturen fremtidssikret, og den dag har vi opfyldt vores mission, med kirkegården som et rum til nogle af livets store følelser, følelser som aldrig ændrer sig uanset samfundsudviklingen. Det var godt at få det formuleret. Nu kan jeg sove lidt igen, og når det bliver lyst og jeg vågner igen, vil jeg være klar til at lægge mine kræfter i vores fælles opgave.

Ps.

Jeg kaster ikke med sten (jeg bor selv i et glashus), men måske med lidt perlesten, som ikke er sårende, men forhåbentlig store nok til at sætte en diskussion og dialog i gang ☺ ■

SOCIAL OG FAGLIG GRANDÆKNINGS DAG

Tekst og foto: Rikke Nørulf, brandekirkegaarde@mail.dk
Kirkegårdsleder, Brande Kirkegårde

Kirkegårdsleder Hanne Ertbølle Gerken (th) hjælper Betina og Linda fra Odder Kirkegård med at lave grandekorationer på bageplader.

Bjarne og Heinrich fra Fredens kirke kastede sig med stor ildhu over at lave grandekorationer i cellemursten.

Mandag d. 23. oktober afholdt Århusmafiaen en velbesøgt temadag om grandækning.

Kirkegårds personale fra Malling, Vejlbj, Odder, Skanderborg, Fredens, Beder, Risskov, Tranbjerg, Frederiks, Viby og Holme kirkegårde troppede op på Åbyhøj kirkegård, som lagde faciliteter til dagen.

I alt deltog ca. 90 personer i arrangementet, som er en årlig tilbagevendende begivenhed blandt de nævnte kirkegårde.

Demonstration af nye teknikker

I år stod kirkegårdsleder Michael Hamerslag og hans team fra Åbyhøj for afviklingen, i tæt samarbejde med kirkegårdsleder Peder Lundby fra Vejlbj.

Formålet med dagen var primært, at få inspiration til et bedre arbejdsmiljø i forbindelse med grandækning. Sammen med Hanne Ertbølle Gerken fra Ribe kirkegård, var Allan Husballe, Claus Anesen og undertegnede fra Brande kirkegård inviteret til at demonstrere granpyntning på hhv. plade, plasthavehegn og cellemursten.

Teknikkerne afprøves

Deltagerne blev delt op i små grupper og fik tildelt et gravsted, som skulle granpyntes med nogle af de netop demonstrerede teknikker. Borde på bukke var på forhånd placeret strategisk ude på kirkegården, og her gik deltagerne entusiastisk i gang med granpyntningen. Der blev lavet mange fine kreationer og forskellige blandingssløsninger med plader, cellosten, havenet og "gammeldags" grandækning på stedet.

Pernille og Søren fra Tranbjerg forsøger sig med grandækninger på plader.

Claus og Allan fra Brande assisterer Claus og Axel fra Viby med grandækning på plasthavehegn.

Gode råd fra den 'gamle gartner'

Hvis I overvejer at skifte arbejdsmetoder i grandækning, så vær opmærksom på kundernes ønsker. De har måske igennem mange år vænnet sig til et bestemt udseende, og sætter stor pris på det. For legat aftalernes vedkommende kan der ligefrem være aftalt bestemte granarter, -mængder og et tidsforbrug, og ikke blot "grandækning". Her bør man gå varsomt frem, og tillempe nye arbejdsmetoder, så det færdige resultat ude på gravstedet ligner tidligere års grandækning. For årligt afregnede granaftaler og fremtidige legat aftaler er det lettere, at introducere noget helt nyt, da man ikke er bundet af en gammel juridisk aftale. Her er det et spørgsmål om, at informere og oplyse kunderne om deres valgmuligheder, f.eks. pr. brev 3 måneder før grandækning.

Nye arbejdsmetoder skal selvfølgelig kostprisberegnes, ligesom kirkegårdens andre ydelser, og her må man regne med ekstra tid til indkøring, justeringer og forbedringer de første par år, hvorfor grandækningsydelsen bør kostprisberegnes lokalt hvert år, for at få en retvisende pris.

Vindergravsted. Granpyntning udført på net og plade af Sissel og Else-Marie fra Vejlbj Kirkegård.

Der var god tid til at snakke om arbejdsmiljø, modeller, teknikker, transport, priser, idéer, kvalitet, og alt muligt andet.

Evaluering

Inden eftermiddagskaffen fik hvert enkelt gravsted en kritik, og der blev stemt om de bedste grandækninger, som der var mange af.

Konklusionen på en lærerig dag, må være, at der ikke findes en løsning, som er den rigtige. Hver kirkegård har sine udfordringer og muligheder for at kombinere grandækning med et godt og sundt arbejdsmiljø.

Tak til team Åbyhøj for en veltillægt dag med entusiastisk stemning, og tak til Vesterbro stenhuggeri og 3 F for grillpølser og frokost, samt Dansand og Århus Ny Stenhuggeri for sponsor præmier. ■

EN USÆDVANLIG DAG I SKOVEN

Af Niels-Peter Thoms, niels-peter.thoms@mail.dk og
Niels Dalhoff, nd@danskleanpartner.dk

Dagens program blev introduceret sammen med kaffe og morgenbrød.

En dejlig dag i skoven kan bruges i mange forskellige ærinder. En solbeskinnet mandag i september brugte fem kirkegårde en lokal skov til en fælles kursusdag, hvor temaet var samarbejde.

Sigtet med at være sammen var, at give medarbejderne mulighed for at arbejde sammen på tværs af kirkegårde og personalegrupper idet gode relationer til kolleger er afgørende for ens tilfredshed med jobbet og i sidste ende ens livskvalitet.

Koordinering af dagen

Dagen begyndte med kaffe og morgenbrød. Hen over kaffen fik deltagerne introduktion til dagens forskellige aktiviteter og fik lejlighed til at tænke over, hvad de kunne forestille sig at arbejde med i løbet af temadagen. Alle fik mulighed for at ønske sig en bestemt rolle i arbejdet. Medarbejderne talte om mulighederne og erfaringer fra arbejdet.

Det første resultat af arbejdet var en gruppe bestående af fire personer, som gerne ville have rollen af at koordinere dagens arbejde. Herfra tog begivenhederne fart. Nu skulle alle deltagere i skoven, og de blev udstyret med kort til

I skoven skulle der produceres trekantede og firkantede i træ.

poster. Alle kom frem til bestemmelsesstedet, hvor arrangørerne havde instruktioner, billeder, skruer, skruetrækker, save, målebånd og meget andet, som skulle anvendes for at få arbejdet gjort.

En 'produktionsvirksomhed' i skoven

Dagens arbejde var opdelt i nogle perioder. Første periode var en udførelsesperiode, hvor deltagerne bistod hinanden med at få overblik over den produktion, som skulle finde sted. Efter passende tid blev arbejdet sat i stå, og der blev givet tid til at evaluere den indsats, som var leveret. Deltagernes observationer gav anledning til en række forbedringer af den måde, som arbejdet var tilrettelagt på. Dels rent praktisk omkring placering af et lager af komponenter til arbejdsplanlægning, udførelse og kvalitetskontrol, dels kommunikationsmæssigt for at undgå misforståelser og dobbeltarbejde

Herefter blev anden periode skudt i gang. Det var stort engagement og flid i grupperne. Der blev gået til makronerne

og inden længe var kundens ønsker, kunden som hele tiden forstyrrede organisationen med nye ordrer, blevet opfyldt. Arbejdet blev sat i stå og det var tid til at tale om, hvorledes forbedringerne havde spillet ind i arbejdsvilkår, relationer mellem menneskene i organisationen, kommunikation og viljen til at tage hånd om de, som følte sig dårligt placeret i arbejdet.

Evaluering

En god og åben dialog om problemerne er en forudsætning for at forstå hinanden og den måde, man ser på verden på. En engelsk forsker har en gang sagt, at hvis mennesker udsættes for det sædvanlige, plejer de at forblive de samme. Hvis de møder noget usædvanligt, kan dette medføre ændringer. Hvis det nye, de møder, er meget usædvanligt, kan det lukke af for inspiration.

Den afsluttende evaluering fra grupperne belyste netop det usædvanlige ved dagens arrangement på den måde; det var bemærkelsesværdigt, at ingen hævede stemmen

De planlagte kommunikationsveje, produktionsforløb og produkt-specifikationer skulle overholdes nøje – og der var forhindringer undervejs.

Evalueringen af 'virksomhedens' organisation gav anledning til adskillige ændringer; både mht. produktion og kommunikation.

over for andre. Øvrige emner for afrundingen; vi talte ikke nok om ledelse, men vi gik i gang med at producere uden at have rammerne på plads. Vi skal bruge hinanden på tværs i hverdagen, og vi skal være bevidste om variation og gøre arbejdet på smartere måder.

En deltager afrundende temadagen ved at sige, at arbejds-vilkårene på kirkegården heldigvis er betydelig bedre end de, vi blev præsenteret for i skoven: "Vi har hygget os sammen og vi har haft en spændende dag."

Referencer:

- Bateson, G., 1979, Mind and nature. A necessary unity, New York, Bantam
- Metze, E., & Nystrup, J., 1987, Samtaletræning håndbog i præcis kommunikation, København, Munksgaard
- Porter, E., 1980, 1996, Relationship Awareness Theory Carlsbad, California, Personal Strengths Publishing. ■

Kursusdag for provstiets kirkegårde

Fredensborg Provsti har finansieret kursusdagen for de ansatte ved provstiets kirkegårde. Det giver mulighed for at alle provstiets kirkegårde kan deltage, uanset det enkelte sogns økonomi.

Den fælles, årlige kursusdag for kirkegårdene i Fredensborg Provsti har nu været afholdt flere gange, og hver gang med et rigtig godt udbytte. Fællesskabet giver mulighed for at engagere professionelle undervisere, samtidig med at arrangementet kan afholdes inden for lokalområdet.

Dagen var tilrettelagt af Niels-Peter Thoms og Niels Dalhoff, som nogle sikkert kan genkende som undervisere på FDK's lederkurser.

LastByBilen til "lille" kørekort

Kan der være automatgear i en Canter – uden merpris?
Ved køb af en Canter resten af 2017, får du automatgear med – uden merpris
Ja, det kan der.

Kan der gives løfter med Canter? Ja, det kan der.

Fuso Canter med kran. Nu hos Mercedes-Benz.

Vi tør godt give dig et løfte: Hvis du vælger en Canter med kran, så kan du hæve humøret hos dine kunder i byens inderste, kringledede kroge, gårde og baggårde. For Canter er den eneste rigtige "LastByBil", som vi kalder den. Den kan køre om hjørner med andre lastbiler - og kabinen kan være ned til 1,7 m bred. Canter fås også med tippelad og er i øvrigt den første serieproducerede lette hybridlastbil i verden. Hvis du vil have et løft i din forretning, så kan du se, prøve, købe eller lease Canter hos udvalgte Mercedes-Benz forhandlere, der nu også er autoriserede til Fuso.

Robust. Innovativ. Manøvreedygtig.

Fuso Canter. Den eneste rigtige LastByBil.

FUSO

HÅNDTERING AF KISTER

Af Lene Halkjær Jensen,
lene.bladet@mail.dk

Menighedsrådene skal sørge for, at der stilles egnede hjælpemidler til rådighed. Foto: Bodil Sund

Arbejdstilsynets påbud om løft af kister, der for folkekirkens ansattes vedkommende siger "Ingen løft af kister", skaber frustrationer i branchen.

Folkekirkens Arbejdsmiljøråd har, i samarbejde med Arbejdstilsynet, udarbejdet en vejledning for håndtering af kister, og her er reglerne ganske klare: Ingen løft af kister! Menighedsrådene skal sørge for, at der stilles egnede hjælpemidler til rådighed, og Arbejdstilsynet vil kun i ganske få og særlige tilfælde tillade, at kisteløft finder sted.

Om ansvaret for at flytte en kiste gælder flg:

- Flytning af en kiste mellem rustvogn og kirke/kapel(kølerum), er bedemandens ansvar
- Flytning af en kiste mellem kapel(kølerum) og kirke er menighedsrådets ansvar

Der stilles i vejledningen ingen krav om brug af egnede tekniske hjælpemidler ved jordbegravelse – af etiske grunde - idet der her må forventes at være pårørende til stede. Der åbnes også op for, at der kan gives dispensation til at løfte kister manuelt, hvor fx bygningsforholdene gør det umuligt at anvende egnede, tekniske hjælpemidler og antallet af begravelseshandlinger er få.

Redaktionen har fået tilladelse til at gengive Jens Julius' herlige tegning fra Horsens Folkeblad.

15,11,17 Flere kirker nægter deres ansatte at hjælpe med at bære kister ind i kirken inden begravelsen.

- En tyver på at han ikke når helt op.

Måske bør der også stilles krav om brug af egnede tekniske hjælpemidler ved jordbegravelse.

Kedelige konsekvenser

Jf. brancheforeningen Danske Bedemænd har ovenstående vejledning, samt påbud fra Arbejdstilsynet, fået flere menighedsråd til at lukke kirkegårdens ligkapel for opbevaring af kister, samt at give deres ansatte påbud om, at de ikke må hjælpe bedemanden med håndteringen af kister ind og ud af kirken.

Det giver både frustrationer og en oplevelse af, at folkekirken i visse tilfælde løber fra ansvaret med at håndtere kister på en arbejdsmiljømæssig forsvarlig måde, samtidig med at problemet overlades til bedemændene og de pårørende. Og det efterlader både kirkegårdsansatte, bedemænd og de pårørende i en kedelig situation.

- De pårørende kan komme til at betale en stor ekstraregning for assistance til kisteløft
- Bedemændene kan opleve kirke- og kirkegårdsansatte, der blot må se på, når bedemanden og hans eller hendes hjælpere knokler med kisten
- Der vil stadig forekomme tilfælde, hvor u hensigtsmæssige kisteløft ikke kan undgås; fx i kirker, hvor tekniske hjælpemidler ikke kan anvendes og ved jordbegravelser, når kisten skal bæres ind over graven og sænkes ned.

Vejledningen og Arbejdstilsynets påbud beskytter kirken og kirkegårdenes ansatte, og til dels også bedemændene, i de tilfælde, hvor der er udstedes påbud til bedemanden. Jf. en artikel i Kristeligt Dagblad d. 13/11-2017, er der i løbet af de seneste 5 år udstedt 133 påbud til "religiøse institutioner og foreninger" for "løft, træk og skub", hvilket er 10 gange så mange påbud, som Arbejdstilsynet har givet til bedemænd og begravelsesmyndighed for "løft, træk og skub".

Ingen beskyttelse af de pårørende

De pårørende er der ikke taget hensyn til med denne vejledning. De fleste, der arbejder på kirkegårde og med at føre kisten ud til graven ved en jordbegravelse, har nok oplevet fornemmelsen af, mentalt at tørre sveden af panden, når kisten er sænket ned i graven, og alt er foregået som det skulle. Det gør det bare ikke altid... Der kan gives adskillige eksempler på pårørende, der er kommet til skade eller er faldet i hullet, i forbindelse med, at kisten skal bæres ind over graven og sænkes ned.

Og hvordan håndteres det, hvis både kirkens ansatte og bedemanden har fået forbud mod at løfte på kisten,

på steder, hvor der ikke kan anvendes hjælpemidler?

Løsninger?

Umiddelbart kan det synes som om, at denne vejledning ikke løser problemerne – og ikke forholder sig til dem alle, af etiske årsager. Det må være muligt at lave regler, der både beskytter de pårørende, bedemanden og kirkens og kirkegårdens ansatte, i stedet for at skubbe problemerne rundt – og spille de involverede parter ud mod hinanden.

Man kunne måske forestille sig at vejledningen og Arbejdstilsynets retningslinjer også indeholdt flg.:

- At der også stilles krav om anvendelse af egnede tekniske hjælpemidler i forbindelse med jordbegravelser; uanset at en jordbegravelse så måske ikke kan foregå efter helt de samme etiske retningslinjer som hidtil.
- At de kirker, hvor der ikke er, eller ikke kan anvendes hjælpemidler i forbindelse med at kisten flyttes ind og ud af kirken, lukkes ned for begravelseshandlinger. Enten midlertidigt, til der er fundet en løsning, eller permanent, hvis problemet ikke kan løses.

Ved de helt små landsbykirker og kirkegårde, vil udgiften til hjælpemidlerne til fx en arbejdsmiljømæssig forsvarlig jordbegravelse formentlig ikke stå i et realistisk forhold til brugen af dem. Her kunne det måske være en mulighed, at Provstiet afholder udgiften til hjælpemidlerne, der så kan anvendes af alle provstiets kirker og kirkegårde.

De steder, hvor en kiste ikke kan sættes ind i kirken på en arbejdsmiljømæssig forsvarlig måde, kunne man i stedet overveje andre muligheder:

- Ved jordbegravelser kan den kirkelige handling foregå fra en anden kirke end den lokale, eller ceremonien kan udelukkende foregå på kirkegården, ved det gravsted som kisten skal sættes ned i.
- Bisættelser kan ligeledes foregå fra en anden kirke, eller man kan gøre som i fx Polen, hvor det ikke er ualmindeligt, at den afdøde kremeres inden den kirkelige handling, der så i stedet afholdes over urnen.

Det kan måske forekomme som drastiske tiltag, men der må gøres op med den berøringsangst, der hersker i forhold til kirker, begravelseshandlinger og etik: Arbejdsmiljøet skal være sikkert for alle – også for de pårørende og for bedemanden. ■

STAMA Løvsuger

- Elektrisk fremdrift og 13 hk B&S Vandguard motor til sugeeenheden.
- Overholder arbejdsmiljøkravene omkring støv.

STAMA Parker EL

- Vedligeholdelsesfrie gelbatterier (ekstra udstyr).
- Lad med 3-vejs tip.
- Pålidelig og let at betjene.

STAMA Mini EL

- Knækstyret og med vendbar førersæde.
- Servostyring.
- Hydraulisk tiplad.

NESBO Miljørive

- Laver en flot finish med 3 funktioner i én arbejdsgang:
- Skuffer, river og planerer.
- Bredde 100 – 200 mm.

STAMA Micro EL

- Smart og handy lille ståtruck med vippelad.
- Nem på- og afstigning.
- Kan leveres med blomsterstativ og andet tilbehør.

STAMA Multi EL

- Med affjedret foraksel for god kørekomfort.
- Smal model med mange tilbehørsmuligheder.
- Servostyring.

NESBO Gasbrænder

- Effektiv og uden brug af kemikalier.
- Lille og let kørende.
- Med elektronisk tænding.

SE OG PRØV DET
STORE UDVALG AF
STAMA MASKINER
HOS NEDENSTÅENDE
FORHANDLERE:

Almas Park & Fritid, Ålborg & Brønderselv

Lyngfeldt A/S, Hadsten

Anker Bjerre A/S, Holstebro

Herning Skov, Have & Park A/S, Herning

Vemas A/S, Vejle

Varde Have og Skovmaskiner ApS, Varde

Hans Holm A/S, Tinglev

Sønderborg Skov- Park & Have Maskincenter ApS, Sønderborg

Heden Maskinforretning A/S, Ringø

Havdrup Maskinforretning A/S, Havdrup

UNDSKYLD, UNDSKYLD, UNDSKYLD!

Af Tommy Christensen, tc@svendborg-kirkegaarde.dk
Kirkegårdsinspektør, Svendborg kirkegårde

Jeg må desværre indrømme at jeg er kommet til at bede vores gartnere om at grandække gravsteder på kirkegårdene på nogenlunde samme måde som vi plejer.

Ifølge arbejdstilsynet er det fuldstændigt uacceptabelt, ja nærmest sundhedsskadeligt og i den grad dårlig mand-skabspleje. At arbejde liggende på knæ må anstændigvis kun praktiseres i 2 timer på en 8 timers arbejdsdag. Fænomenet arbejdstilsynet er virkelig en kæmpe stor gave til det danske erhvervsliv, denne myndighed får heldigvis øje på at vi i kirkegårdsbranchen ikke kan tænke selv og at vi er til fare for vore omgivelser.

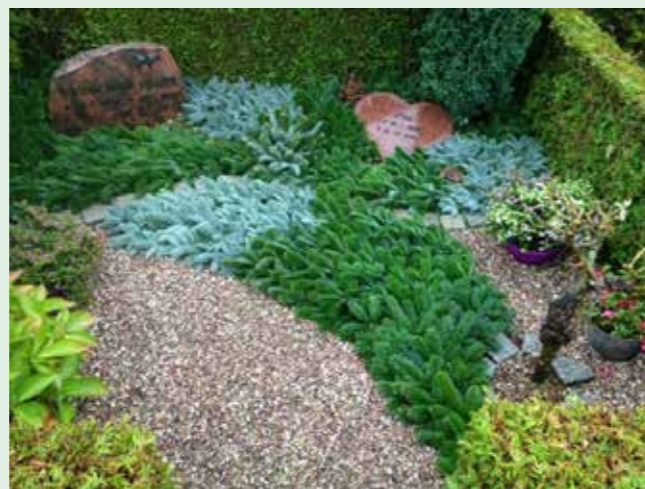
2 timer, jeg mener at arbejdstilsynet åbenbart har rigtig meget erfaring på området, ikke 3 timer og 12 minutter, men 2 timer; en melding der er til at forstå og administrere, tak for det.

Jeg har været chef på det grønne område i 45 år, og i den tid har en af de vigtigste opgaver for mig været at sørge for mine medarbejdere havde gode arbejdsbetingelser, med de bedste hjælpemidler og værnemidler. Jeg har altid bedt mine medarbejdere om at tilrettelægge deres daglige arbejde så varieret som muligt, for ikke at blive nedslidt forkert.

Men nedslidt bliver man, efter 50 år på arbejdsmarkedet. Jeg kender rigtig mange pensionerede grønne folk som er nedslidte, men som har været glade for deres arbejde altid. Man kan vel sige at den håndværker, entreprenør eller gartner, der ikke som 60-årig har ondt et eller andet

sted når han/hun vågner om morgenen, må betragtes som inaktiv superbruger af kirkegården, med mindre man er blevet strøet over åbent vand ©

Kære arbejdstilsyn I har fuldstændigt ret i at man skal passe på sine medarbejdere, men kan I ikke bare sige dette, i stedet for de noget bastante udmeldinger, som kun skaber forvirring og frustrerede arbejdspladser. ■

En grandækning udført på "gammeldaws" manér – Undskyld!

Droner giver digitale kort på en simpel, sofistikeret og økonomisk måde!

Det er ikke så kompliceret at oprette digitale kort korrekt. Der er mange penge at spare ved at gøre det rigtige undervejs. Vi vejleder dig og sikrer, at du får den bedst mulige basis og viden.

Det digitale kort forenkler og sparer penge. Forskellen på et digitalt kort og et papirkort er, at det digitale kort kan anvendes til al virksomhed på kirkegården, og at det løbende kan opdateres. Det danner grundlag for seriøst arbejde. De tegner enkelt mål, planlægger og justerer aktiviteterne:

- Gravregister
- Planlægning af arbejdet på kirkegården
- Pleje- og vedligeholdelsesplaner inkl. træbevaring
- Tidsmåling
- Planlægning af nye anlæg
- Oversigt over gravstens tilstand og sikring af disse
- Arbejdsgrundlag for entreprenører

Vi leverer helhedsløsninger og viser vejen. De behøver ikke at kunne tegne kort selv. Det klarer vi. Når kortene er klar, kan vi tage os af opdateringer; så kan De fokusere på vigtigere ting. Vi hjælper hele vejen.

Kontakt os for mere information. De finder vores kontaktinformation nederst på sidan.

Hilsen

Fredrik Hansson, VD Swescan.

Droneteknik med kunden i fokus. Swescan har siden 2013 været på forkant, når det drejer sig om at tegne kort baseret på forfinet teknik. Vi anvender droner, som flyver på forudindstillede ruter. Derefter har vi en tæt kontakt med kunden, når vi fremstiller digitale kort. Med ortofoto som basis for kortene får De et godt overblik. Mange tilfredse kunder kan bevidne vores gode, eksakte og effektive samarbejde.

Referencer, store som små. Göteborg, Malmö, Helsingborg, Landskrona, Häljarp, Ekerö, Båstad, Kvistofta, Höör, Karlstad, Bromölla, Nyköping, Huddinge, Umeå m.fl.

Vi leverer til:

Kontakt Danmark:
Kim Mortensen +45 51 96 16 07
e-mail: kim.mortensen@swescan.dk

SWE > SCAN
Ortofoto og kirkegårdskort

www.swescan.dk

Kontakt Sverige:
Fredrik Hansson +46 721 88 01 01
e-mail: fredrik@swescan.se

SINGAPORE HAR IKKE PLADS TIL DE DØDE

Tekst og foto: Jens Dejgaard Jensen,
j dj@skk.dk

Kinesisk afdeling på Choa Chu Kang – her hersker, i modsætning til resten af Singapore, ikke den store properhed mellem gravstederne.

Typisk kinesisk gravsted

En af flyvevåbnets baser omdannes til boligområde. Derfor skal en anden flybase udvides på bekostning af noget af en kirkegård, hvor over 80.000 tidligere begravede skal flyttes. Singapore er lige så tæt befolket, som hvis hele Danmarks befolkning boede på Møn og Falster.

Det lille velstående land Singapore i Sydøstasien er præget af både Asien, kolonitid og en rivende økonomisk udvikling. Her er ikke plads til tæt-lav bebyggelse, tæt-høj er normen. Privatbilisme er afskrækkende dyrt – der er ikke plads til så mange biler, til gengæld er offentlig transport billig, effektiv og med aircondition, så man nærmest savner uldtøjet, hvis man skal mere end tre stationer

frem. Landet regeres med stor selvbevidsthed af PAP, som prioriterer borgernes sikkerhed og orden i det offentlige rum højt – at spise slik på stationen eller i metroen bliver venligt, men bestemt påtalt!

Men hvor der er liv, er der også begravelse, og et besøg på Choa Chu Kang kirkegården er en overvældende oplevelse. Her er store kinesiske, muslimske og kristne områder, samt mindre for bl.a. jøder. Desuden store kolumbarier, både private og offentlige. Kirkegården er bestemt ikke præget af stor landskabsarkitektur, det er det praktiske som tæller her. Og at flytte 10.000vis af grave som en praktisk løsning . . . det gør man bare efter en regeringsbeslutning.

Metodistkirken har et privat kolumbarium, en niche som denne koster ca. 17.500 kr.

Udsnit af det kristne nekropolis.

Aktiv muslimsk afdeling, meget aktiv, med færdigt anlagte grave, grave, der er klar til en kiste, grave der snart bliver klar . . . en af de afdelinger, der øjensynligt ikke skal omdannes til landingsbane.

Taghaver, vertikal beplantning og gadetræer, der beskytter mod tropesolen – der er mange ”grønne” oplevelser i Singapore.

Det er også det praktiske, der præger den lokale myndighed NEA (National Environment Agency), som er ansvarlig for de mange gravflytninger – i en lille folder, som kan fås på kirkegårdskontoret er processen beskrevet i 7 trin, når man ellers har gjort krav på den/de begravede via online-registrering (hvis ingen gør krav på den/de døde i et gravsted, vil de blive kremeret, gemt i tre år og derefter spredt over havet):

- 1) Opgravning udføres af NEA's entreprenør.
- 2) Gravene tømmes enkeltvis, under NEA's overvågning.
- 3) Pårørende må også være til stede under opgravningen, hvis de ønsker det.
- 4) Resterne af den afdøde bliver kremeret.
- 5) Asken kommer i en urne og stilles i kolumbarium efter NEA's valg – ønsker familien selv at vælge en plads koster det 250 dollars.
- 6) Alle omkostninger afholdes af NEA inkl. marmorplade til nichen i kolumbariet.
- 7) Hvis pårørende ønsker et foto på marmorpladen kan de få det for egen regning.

I en FAQ sektion stilles spørgsmålet: kan de opgravede rester genbegraves i stedet for at blive kremeret? Og svaret: Kun hvis religionen forbyder kremering (f.eks. islam og jødedom), er det tilladt at genbegrave uden kremering.

Og hvis det offentlige tilbud er uønsket – så kan man bare selv arrangere og betale, for de døde skal flyttes. Kilder: folderen ”Choa Chu Kang Cemetery Exhumation”, wikipedia.org og channelnewsasia.com ■

Singapore

Areal: 710 km², beliggende ca. 150 km nord for ækvator. Grænser op til Malaysia.

Klima: tropisk, med temperaturer fra 22 til 34 grader C, hyppig regn med ca. 200 mm pr. måned.

Befolkning: ca. 5 mio., 74 % med kinesiske rødder, desuden store grupper med rødder i Malaysia, Indien og Europa.

Sprog: Engelsk, mandarin, malajisk, tamil.

Politisk system: Selvstændig stat 1965 med parlamentarisme – PAP, People's Action Party har haft absolut flertal i årtier.

BNP er ca. det samme i Danmark og Singapore. Møntfoden er Singapore dollar = ca. 5 kr.

AlgeFri N ProFF

Algemiddel

Det er dit ansvar!

- Hurtig effekt på alger
- Anvendes på alle hårde overflader og stråtag
- Ingen permanente skader på træer, buske og græs
- Ingen afstandskrav til vandmiljø
- Hurtig nedbrydning

Vil du vide mere: Kontakt os på 30 52 50 05

ecostyle.dk

Plantebeskyttelsesmidler skal anvendes på forsvarlig måde. Læs altid etiketten og oplysninger om produktet før anvendelse. Vær opmærksom på de advarselssetninger og advarselsymboler, der fremgår af etiketten.

Professionel rod-, stød- og stubfræsning gennem 34 år

Hækfræsning

er et af vore mest efterspurgte fræseprodukter når man skånsomt og effektivt vil fjerne rødderne fra et vildvokset buskads eller en gammel hæk.

Hasselholm AB - Box 263 - SE-441 25 Alingsås
 Tel. +46 (0)322-502 90 Fax +46 (0)322-551 80 -
 www.hasselholm.se - info@hasselholm.se
 Vort gratisnummer: 80 88 12 16

Husqvarna

Premium Automower Partner

KØBENHAVNS
MASKINSERVICE

Ring på telefon: 36 49 75 25

ALLEHELGENS SØNDAG I KIRKEGÅRDSKAPELLET

Tekst: Tommy Christensen, tc@svendborg-kirkegaarde.dk

Foto: Jesper Ishøj Christensen

I de senere år, afholdes der på Allehelgens søndag, en smuk og stemningsfyldt andagt i kapellet på Svendborg Assistens kirkegård.

I 1896, 75 år efter Svendborg Assistens kirkegårds indvielse, indviede man et nybygget kirkegårdskapel, et lille kapel med plads til små hundrede personer. Kapellet var ventet med længsel, idet man savnede en egentlig begravelseskirke i byen.

Kapellet afløste klosterkirken

I slutningen af 1700 tallet blev den gamle klosterkirke taget ud af drift, en kirke som i høj grad var kirken man valgte, når der var tale om død og begravelse, og kirkegården omkring klosterkirken var da også den største kirkegård i byen på den tid. Klosterkirken blev revet ned i starten af 1800 tallet og man anlagde Svendborg banegård på arealet. Lige så naturligt det var at blive døbt, konfirmeret og gift i Sct. Nicolai og Vor Frue kirker i byen, lige så naturligt var det at foretage begravelser fra Klosterkirken, en funktion som naturligt

Kapellet pyntes med lys og efterårsløv.

Sygehuspræsten står for andagten.

Kirkegården er oplyst af fakler og efter andagten, kan der sættes lys ud på gravstederne.

overførtes til det nybyggede kirkegårdskapel. Et smukt lille kapel som også i dag er meget brugt i forbindelse med bisættelser og begravelser, ikke kun af folk fra byen men af folk fra hele det sydfynske område. Vi har i dag omkring 250 – 300 handlinger om året og kapellet er nyrenoveret og fremstår faktisk indvendigt, som da det blev indviet i 1896, når der tænkes farver på vægge og det smukt dekorerede loft.

Allehelgensandagt

Bisættelser og begravelser, det er det vi kan, men et nyt

element har sneget sig ind de senere år, nemlig en smuk og stemningsfyldt Allehelgensandagt. Allehelgens søndag kl. 16.00 samles man i et smukt pyntet kirkegårdskapel med masser af levende lys, og sygehuspræsten er midtpunkt i en lille smuk andagt, krydret med et par smukke salmer og orgelmusik og musikalske indslag af solister. Klokkeren 17.00 forlader man kapellet, nu i skumringen, medbringende et lys som man kan sætte på gravstedet. Kirkegården er illumineret med masser af fakler, og naturligt pyntet med nyfaldent løv, en smuk og dejlig tradition med en helt egen stemning. ■

KURSUSTILBUD:

LEDERKURSUS – MODUL 1

Praktiske oplysninger

Tid og sted

13. – 15. marts 2018
Vissenbjerg Storkro, tlf: 6447 3880
Søndersøvej 30, 5492 Vissenbjerg

Kursusledere

Kirkegårdsleder Uffe Strandberg Larsen, Taastrup Nykirke
Kirkegårdsleder Tommy Nilsson, Herstedvester Kirkegård

Pris for deltagelse

Kr. 11.400,- (For FDK's medlemmer)
Kr. 11.900,- (Øvrige)

Tilmelding

Tilmelding snarest – FÅ PLADSER TILBAGE
Tilmelding kan ske på mail: kursus@danskekirkegaarde.dk

FDK afholder kurset 'Ledelse og det personlige lederskab' på Vissenbjerg Storkro i dagene 13. – 15. marts 2018.

Udbytte

Modulet giver kirkelederen mulighed for at udvikle egen lederrolle og få indsigt i sin personlige og fortrukne lederstil. Herunder vil lederen få indsigt i de muligheder og dilemmaer, der er indenfor eget lederskab, opgaveudvikling og arbejdsplads. På modulet vil kirkegårdslederen få viden om ledelse og en række ledelsesredskaber, som kan optimere det daglige arbejde som leder. Hertil kommer at kirkegårdslederen får mulighed for at sætte fokus på egne ledelsesmæssige problemstillinger og sætte sig konkrete ledelsesfaglige mål.

Indhold

- Hvad er ledelse? - 360 grader rundt om ledelse

- Hvad er god ledelse?
- Grundlæggende ledelsesredskaber
- Mine lederroller og personlige lederstil
- Personlig effektivitet; prioritering af tid og opgaver
- Udvikling af arbejdspladsen og opgaven
- Afklaring af ledelsesfaglige mål

Undervisningsform

Ud over oplæg om en lang række ledelsesmæssige emner er undervisningen bygget op om deltagerens egen indsats i diskussioner, tests, øvelser, træning, sparring, og samtaler. Deltagerantal max 16 personer.

Varighed

Kurset afvikles på 3 internat dage, med undervisning fra kl. 9.00 – 18.00. (i alt 37 timers undervisning inkl. forberedelse). ■

FARVEL TIL WINNIE

Winnie Petersen, der har holdt snor i adskillige af FDK's årsmøder, kurser og meget andet, har valgt at gå på efterløn.

Winnie Petersen har været ansat i administrationen på Hørsholm Kirkegård i 19 år, og inden sin ansættelse der, havde hun nået at fejre 25-års jubilæum som kontorassistent ved Københavns Kirkegårde.

Winnies arbejdsopgaver i Hørsholm har været mange og forskellige; og en del af dem har været for FDK's sekretariat, hvor hun har været en blæksprutte i forbindelse med at holde styr på tilmeldinger til FDK's årsmøder og andre aktiviteter, udsendt mails til foreningens medlemmer, pakket breve og blade osv. osv.

Winnie ønskes al mulig held og lykke med sit 'nye' liv, der bl.a. kommer til at dreje sig om flytning sammen med sin mand John til ny bolig på Sydsjælland og en "stilling" som fuldtids-bedstemor for de 4 børnebørn. ■

Møglækkert til haven

UNDGÅ UKRUDT MED BÆREDYGTIG GØDNING

CHAMPOST ER NATURGØDET JORD OG BELÆGNINGSMATERIALER. VORES JORD ER LAVET PÅ HESTEMØG. KOMPOSTERET OG SALMONELLAFRI. 100% ORGANISK. DANSK KVALITET DIREKTE FRA THY.

Prøv markedets mest naturlige jordforbedring. Hvis du afdækker jorden i foråret, bliver den langtidsgødet og holder det næste år. Og du minimerer ukrudt!

KØB CHAMPOST DIREKTE HOS OS!

Champost® | Gærupvej 11 | 7752 Snedsted | Tlf.: 96191880 | E-mail: hg@champost.dk

KREMATORIEKURSUS 2017

Tekst og foto af Tommy Christensen,
tc@svendborg-kirkegaarde.dk

DKL har afholdt endnu et krematoriekursus i Svendborg i uge 44. Rammerne omkring kurset var de samme som ved de seneste tre kurser, nemlig Svendborg Vandrehjem og Svendborg krematorium.

Vandrehjemmet / Danhostel har rigtig gode værelser og undervisningsfaciliteter. Maden er veltillavet og der er rigeligt, ja der skal faktisk en pæn portion selvdisciplin til, hvis man skal rejse hjem i de samme bukser som man ankom i, efter 4 dages kursus.

Virksomhedsbesøg, brandøvelse og teori

Kurset henvender sig til alle i branchen, med et godt grundindhold og hvis der sker noget nyt på området, indpasses dette. Vi besøgte bl.a. Tommerup kistefabrik som ekspanderer meget lige nu, en driftig og veldrevet virksomhed. Ny teknologi har øget produktionen meget og man fornemmer glade medarbejdere.

Et teoretisk oplæg omkring brand og sikkerhed i Svendborg krematorium følges op med en brandøvelse på stedet.

Det er meget vigtigt at have en kørselsinstruks når man skal have automobilsprøjtten kørt i stilling af snørklede og smalle veje.

Det er ikke ligegyldigt hvordan man modtager indsatslederen.

Der blev diskuteret og kommenteret.

Fabrikation på Tommerup kiste-fabrik.

Aftenhygge

Beredskabet er meget "tændte" og engagerede og rollespil-let forekommer autentisk og grundigt tilrettelagt. Denne brandøvelse er meget populær hos kursisterne og noget af en øjenåbner. Teknikken og udfordringerne i moderne krematoriedrift fylder pænt i kompendiet og man kommer langt omkring. Et andet tema er etik, hvad er god etik og opførsel, et spørgsmål som kaster gode og sunde debatter af sig. Mødet med mennesker i sorg er et andet tema som fremlægges og drøftes, styret af en af de lokale sognepræster.

Kurset er både for nye og rutinerede

Emnerne på et krematoriekursus er mange, spændende og

forskelligartede, for en god og velfungerende krematorie-medarbejder skal kunne mangt og meget.

Gode og hyggelige stunder om aftenen, samt udveksling af erfaringer gør kurset komplet og værdifuldt, og kommentarerne ved evaluering er meget positive.

Kurset som er interessant for både den meget rutinerede og den uøvede, for chef og ansat, tænkes gentaget i uge 44 i 2018 hvis der er tilslutning. ■

FOTO: JIMMI T. HENRIKSEN

Sted
Nyborg Strand

Pris
1.195 kr. ekskl. moms

Tilmelding
Tilmelding senest
den 22. februar på
[www.ign.ku.dk/
kirkegaard](http://www.ign.ku.dk/kirkegaard).
Maks. 700 deltagere

Spørgsmål om tilmelding
besvares af Tina Biehl
på tlf. 9627 2224 eller
tb@organicer.dk

Kirkegårdskonferencen 2018

Torsdag den 8. marts, Nyborg Strand – Hotel og Conferencecenter

Samspil med brugerne

Kirkegården er til for brugerne, men det kan måske godt drukne lidt i arbejdet med at få drift, økonomi og helhed til at fungere. Derfor sætter Kirkegårdskonferencen 2018 fokus på samsillet med brugerne: Hvordan oplever de kirkegården, og hvordan kommer vi dem bedst i møde. Desuden kan du blive klogere på græs og gravminder og møde B.S. Christiansen, der har en handlekraftige tilgang til alle livets forhold inkl. døden.

Hør blandt andet disse indlæg:

- **Fremtidens kirkegårdsbrugere: Hvem er de?**
Marianne Levinsen, fremtidsforsker og tidligere ansat i folkekirken
- **Kirkegårdsvedtægter til fælles bedste – eller et tyranni?**
Jens Dejgaard Jensen, kirkegårdsleder, Silkeborg Kirkegårde
- **Plads til forskellighed på kirkegården**
Anne Galmar, landskabsarkitekt maa mdl og partner i VEGA landskab
- **Få styr på gravmindesikkerheden**
Peter Tom-Petersen, projektleder, Københavns Kommunes kirkegårde

Firmaudstilling på Kirkegårdskonferencen

Vi tilbyder leverandører til kirkegårdssektoren at få en firmastand i Hotel Nyborg Strands store pause- og udstillingsområde i umiddelbar forbindelse med konferencelokalet. Vi har plads til ti stande. Prisen er 7.500 kr. ekskl. moms og inkl. en deltager på konferencen. Kontakt Tilde Tvedt, Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning på tit@ign.ku.dk eller tlf. 3533 1772.

FAKK
FOREBUNDET AF KIRKE-
OG KIRKEGÅRDSANSATTE

DET NYE LØNSYSTEM ER PÅ VEJ

Af Vagn Andersen, vagn@hoersholmkirkegaard.dk
Kirkegårdsleder, Hørsholm kirkegård

Fra 2018 skal vi alle vænne os til nye lønsedler og de der administrerer lønnen, skal sætte sig ind i et helt nyt system.

Vi forventer alle et nyt og bedre system end det vi kender i dag. Men som Torben Stærgegaard, kontorchef i Kirkeministeriets IT-kontor, udtalte på brugermødet i Frederiks-

sund, kan vi nok ikke undgå fejl i opstartsfasen.

Vi der arbejder som lønadministratorer er både forventningsfulde, spændte og nervøse. Vi får ikke nogen rigtig oplæring, på traditionel vis, i det nye program. Oplæring foregår hovedsagelig ved e-læring, som for mange nok vil være lidt af en prøvelse. Dels fordi det er nyt, men også

fordi selve adgangen til e-læringen ligger tæt op af perioden, hvor der skal indtastes løn i det nye system, og det falder samtidig sammen med den periode, hvor mange af os også arbejder med regnskabsafslutninger.

Men set med de positive briller, skal man glæde sig over at vi nu slipper for at skulle trække filer hjem, inden vi starter lønbehandlingen, og slipper for at sende filer til løncentrene, med dertil hørende forskellige udfordringer. I det nye program arbejder man direkte online. Ligeledes skulle der blive mulighed for at åbne lønsedlerne for at finde eventuelle fejl, inden lønkørslen laves, hvilket har været et stort ønske til det nuværende program.

En af de andre store gevinster ved det nye program bliver for kontaktpersonerne, der frem over kan danne ansættelsesbevis, når der indtastes direkte ind i arbejdsgivermodulet og videresendes til Stifternes Løncenter for Menighedsråd (LSM). Der kan dannes personalemapper, som kan være menighedsrådenes arkiv omkring ansættelser. Selve indtastningen skulle efter min opfattelse også blive nemmere fremover, da vi i dag har rimelig mange koder at

vælge imellem. I det nye system vil der kun være mulighed for at bruge de koder, der er relevante for den ansættelseskategori, som den ansatte hører under.

Ligeledes er det min opfattelse, at selve kontrolsystemet i Stifternes løncentre vil blive betydelig bedre frem over; til glæde både for dem, der skal arbejde med det i løncentrene og for os brugere.

Det bliver de 3 løncentre i Roskilde, Ribe og Haderslev stifter, der kommer til at servicere og hjælpe os lønadministratorer - hvilket vi heldigvis har haft mange gode erfaringer med indtil nu.

Det forventes at alle landets menighedsråd overgår til det nye lønsystem i KMD den 8. januar 2018.

I skrivende stund går det stærkt med nye informationer, og jeg kan derfor kun råde alle til at følge godt med på den digitale arbejdsplads. Her kan man ligeledes læse om begrundelsen for at vi nu skifter lønsystem, samt megen anden relevant information. ■

TWINCA CONTRACTOR

Twinca Contractor ES-800

Contractor ES-800 har sakselift og højtip. Det betyder, at du kan arbejde effektivt og spare både tid og penge. F.eks. kan du fylde en container eller et lad hele vejen rundt og undgå spild.

Kører på el
Autostyrte
Lastkapacitet op til 1000 kg.
Driftstid: op til 14 timer
Hastighed: 0-6 km/t

Vejl. udsalgs pris
74.900Dkk
ekskl. moms.

Kontakt
Dan-Sand
DSN AS • TEL: 96 56 41 00 • WWW.DANSAND.COM
for uforpligtende demonstration.

Twinca Contractor E-500

Contractor E-500 er en smal model med kun 80 cm i bredden og lastkapacitet på 500 kg.

Kører på el
Autostyrte
Driftstid: 5 timer
Hastighed: 0-6 km/t

Vejl. udsalgs pris
52.900Dkk
ekskl. moms.

Alle vore maskiner er produceret i højeste kvalitet med lav vedligeholdelse og ergonomisk design.

RING 96 56 41 00

Alle priser er eks. moms og fragt. Forbehold for trykfejl & prisstigninger.

DSN AS
N.A. JENSENSVEJ 1,
TORNBY
9850 HIRTSHALS
WWW.DANSAND.COM

UDSKIFTNING I KIRKEGÅRDENS REDAKTION

Af Lene Halkjær Jensen,
lene.bladet@mail.dk

Jens Zorn Thorsen og Asger Christensen træder ud af KIRKEGÅRDEN's redaktion

Anders Beck Larsen (Nyborg Kirkegårde) og Christian Høybye Hougaard (Gjellerup Kirkegård) er nye ansigter i KIRKEGÅRDEN's redaktion.

Anders og Christian overtager tjansen efter Jens Zorn Thorsen (Vejle Kirkegårde) og Asger Christensen (Hørsholm Kirkegård), der begge er trådt ud af redaktionen. Ved den seneste generalforsamling i FDK, blev Jens Zorn Thorsen valgt som ny formand. Det er en tung post, der

kræver mange timers arbejde. Så noget måtte skæres fra, for at få tid til arbejdet for FDK, og det blev redaktionsarbejdet. Redaktionsmøderne vil dog fortsat blive afholdt på Nordre Kirkegård i Vejle – og Jens vil deltage i møderne i et begrænset omfang, således at der fortsat vil være en god kontakt mellem redaktionen og FDK.

Hermed en stor tak til både Jens og Asger for den tid og det engagement, de begge har lagt i redaktionsarbejdet.

Anders Beck Larsen

Anders Beck Larsen har bl.a. arbejdet med produktionsplanlægning og økonomi indenfor gartneribranchen, inden han i 2010 blev ansat som kirkegårdsleder ved Nyborg Kirkegårde. I samarbejde med kirkegårdsudvalg og medarbejdere er det blevet til mange spændende projekter siden da. I 2010-11 blev der lavet en udviklingsplan for kirkegårdene. Den blev revideret

i 2015-16. I mellemtiden er der lavet plejeplaner for kirkegårdene og i de senere år har Nyborg Kirkegårde passet og administreret kirkegårdene i Refsvindinge og Ørbæk.

Anders er gift med Eleiza og tilsammen har de 6 voksne børn.

Christian Høybye Hougaard

Christian Høybye Hougaard er nærmest vokset op på en kirkegård, idet hans far, Ole Hougaard, har været ansat ved Fredericia Kirkegårde i mange år. Christian har været Kirkegårdsleder på Gjellerup Kirkegård siden 2013, og før det Kirkegårdsleder i Hedensted. Han har også prøvet kræfter med krematoriebranchen, som afløser ved Fælleskrematoriet i Kolding. Christian var, indtil han fik stillin-

gen i Gjellerup, involveret i foreningsarbejdet i FAKK, hvor han stoppede som næstformand i forbindelse med jobskiftet i 2013.

Christian bor i Give, sammen med Jane og deres 3-årige søn Laurits.

Alle organisationer, foreninger osv. har brug for fornyelse og friske kræfter – det er derfor en stor fornøjelse, at

kunne byde Anders og Christian velkommen i redaktionen. Jeg glæder mig til samarbejdet med det nye hold ■

KOM TIL

AvanTek 2017

TORS DAG - FREDAG D. 28.-29. DECEMBER KL. 10.00-16.00
SHOWROOMET, ÅRHUSVEJ 12, 8670 LÅSBY

**GLÖGG, ÆBLESKIVER OG VILDE
TILBUD PÅ BRUGTE MASKINER!**

GRÆSKLIPPER

MILJØRIVE

STANDARDKOVL

LØVSUGER

KANTSKÆRER

VI ØNSKER ALLE
EN GLÆDELIG JUL
OG ET GODT NYTÅR!

Jylland - Tlf: 8695 7522 Sjælland - Tlf: 5965 6037 www.avant.dk

CHRISTIAN HØYBYE HOUGAARD

Jeg er født og opvokset ved siden af Assistens Kirkegård i Fredericia. Det skulle vise sig at blive min skæbne

Af Christian Høybye Hougaard, chha@km.dk
Kirkegårdsleder, Gjellerup Kirkegård

Et liv fyldt med kirkegård, er nok ikke det, de fleste tænker er drømmen, men ikke desto mindre er det det mit liv har været fyldt af.

Ofte ser man firmaer gå i arv, eller hvor der står og Søn på firma logoet. Hvorfor denne indledning? Jo, jeg er født og opvokset ved siden af Assistens Kirkegård i Fredericia, hvor min far var gartner til at starte med. Han blev siden hen driftsleder for nu 9 Kirkegårde. Det skulle vise sig at blive min skæbne.

Uddannelse

I de sene skoleår var jeg i sommerferie perioden afløser ved Fredericia Kirkegårde. Dette vakte min interesse for faget og branchen. Da skole årene var slut skulle jeg, som så mange andre, finde ud af, hvad der skulle ske. Jeg gik i gang med tømrer uddannelsen, men da det også dengang var svært at finde læreplads, kom jeg ind på kirkegården og tog min anlægsgartner uddannelse den vej rundt, med praktikforløb ved et entreprenør firma. Jeg fik i min tid ved Fredericia Kirkegårde afprøvet rigtig mange ting, bl.a. på grund af den udvikling der var dengang, og stadigvæk er. Jeg var også en tur forbi Fælleskrematoriet i Kolding, som afløser, og det gav mig en god fornemmelse for den del af branchen. Der blev også tid til en lederuddannelse på IBC i Kolding, som gjorde at jeg, også helt naturligt, måtte videre. Jeg flyttede til Give, lidt inde i det jyske. Det var både venner og familie, der trak i den retning.

Vandretur fra Besseggen i Norge.

Nogle af de tomme gravsteder bliver plantet til med stauder eller lign. Her se et tomt gravsted med tulipaner (Apeldoorn). Når de er visnet ned kommer roserne.

Plænen afd. 09 Hjerte træerne klædt i efterårsfarver.

Kirkegårdsleder i Hedensted

Da jobbet som Kirkegårdsleder i Hedensted blev ledigt, søgte jeg stillingen og jeg fik den. Det blev under overskriften i den lokale avis: Naturelsker bliver ny Kirkegårdsleder. Jeg ved ikke om jeg den dag i dag synes, at overskriften var dækkende. Jeg elsker udelivet, og har været på mange vandreture i de norske fjelde, dette har dog været en mangelvare de sidste mange år. En ski tur eller to, skal der også være plads til, hvert år. Min kone Jane, er dog ikke så begejstret for dette, så en enkelt tur kan vi lige blive enige om. Vi har tilsammen vores livs glade dreng Laurits på 3 år. Tiden i Hedensted blev en spændende, lærerig og udfordrende tid.

FAKK

Jeg blev hurtigt indblandet i kredsbestyrelsesarbejdet under FAKK. Jeg blev valgt som næstformand og blev siden formand for kredsen, og valgt ind i Hovedbestyrelsen i FAKK. Dette stoppede, da jeg blev næstformand for FAKK. Det er en tid jeg ser tilbage på med glæde. Det gav mig en god indsigt i bl.a. de faglige udfordringer og overenskom-

ster der er. Det gav også en stor berøringsflade. Tiden som næstformand blev dog lidt kort, da jeg fik stillingen som Kirkegårdsleder ved Gjellerup Kirkegård.

Kirkegårdsleder i Gjellerup

Stillingen hører ind under FDK. Mit skifte til Gjellerup Kirkegård har været, og er stadig, en spændende udfordring. Gjellerup Kirke er Danmarks ældst daterede Kirke. Det har været en fornøjelse at komme til en Kirkegård, der var og er så veldrevet. Kirkegården rummer mange muligheder, og ikke mindst er der mange udviklingsmuligheder. Kirkegården er dog ikke "ramt" af de mange omforandringer, vi ser på så mange andre kirkegårde. Jeg håber da også, at vi kan holde fast i vores kirkegårdskultur, som jeg mener i den grad er vigtig. Alt for mange ting i dag er blevet til en "køb og smid væk" kultur, der følger os helt ind i døden. Vi har tit travlt med at vi skal videre. Der kan siges mange ting om vores kirkegårdskultur anno 2017. Det kan være, at jeg vender tilbage med det senere, nu hvor jeg er kommet med i redaktionen på Tidsskriftet Kirkegården. ■

SLIP FOR UKRUDTET OG SPAR TID PÅ VEDLIGEHOLDELSE

Egenskaber ved Biosand fugesand:

- Umulig at trænge igennem for ukrudt.
- Kan ikke suges op/fejtes væk af fejmaskiner eller kost.
- 100 % miljøvenligt
- Minimal vedligeholdelse.

Biosand - 4086 6446 - www.biosand.dk - mail@biosand.dk

Billede fra Jyllinge Kirkegård

Billede fra Jyllinge Kirkegård

Tekst og foto: Jørn Skov,
tonder-kirkegaard@mail.tele.dk

Bøgehæk hvor planterne har udviklet sig ensartet (Billederne tv og i midten). Samme hæk 4 år senere (billedet th).

ETABLERING AF LØVTRÆSHÆKKE

Hækkene er en markant del af oplevelsen af at komme på kirkegården, fordi den skaber rammerne omkring de enkelte gravstedsanlæg.

Hækkenes funktion kan både være at skabe rum, at være en ledelinje, eller at danne rammen om det personlige gravstedsanlæg.

Igennem de seneste 12 år er de fleste af løvtræshækkene blevet udskiftet på Tønder Kirkegård.

Vi har valgt at gøre det efter denne model:

Planteafstand

Planteafstanden fastlægges ud fra den ønskede sluthøjde af hækken. Det betyder, at ved en hæk højde på 1 meter plantes der 4 planter pr. meter, op til to meter plantes der 3 planter pr. meter, op til 3 meter plantes der 2 planter pr. meter. Og derover plantes der kun en plante pr. meter. Antallet af planter pr. meter i relation til sluthøjden, skyldes ønsket om at de enkelte planter i hækken skal udvikle sig ensartet, specielt i deres tykkelsesvækst. Dermed opnår vi en stor stabilitet i hækken.

Klipning af hækkene

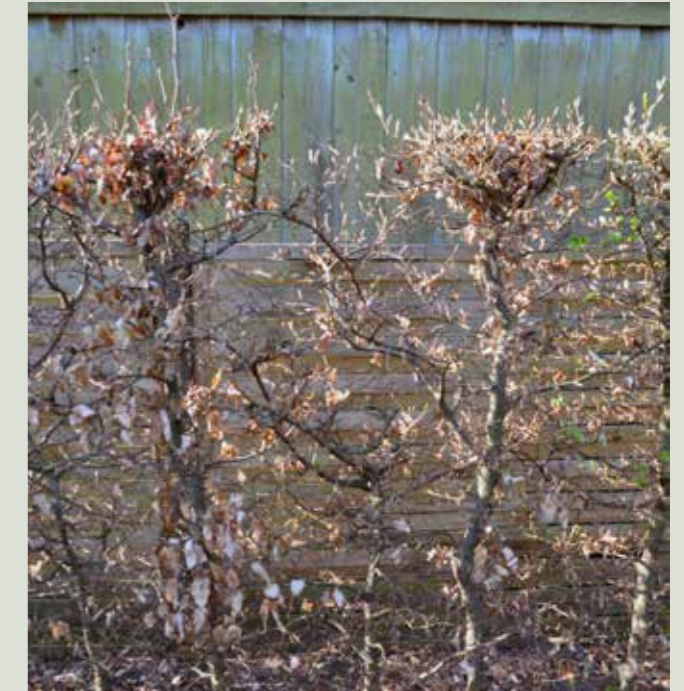
For at sikre at hækkene kan udvikles, så det er muligt at holde dem smalle, og samtidig få en vækst, hvor hækkene er bredest for neden, klippes de allerede det første år efter en trukket snor, så den enkelte plante vokser ret op. Hverken bøg og avnbøg har en topknop, men vokser videre fra den øverste sideknop, hvorfor man roligt kan klippe planterne så meget tilbage, at de får en helt ret vækst.

Allerede i det andet vækst år klippes hækkene også mellem de enkelte planter, for at de hurtigst voksende planter ikke skal undertrykke de langsommere voksende planter. Dette for at undgå, at hækkenes vækst bliver mere uhomogen, og det dermed senere bliver sværere at holde en stram linie.

Hækkene klippes altid efter snor. Den sættes 20 cm over hækkenes ønskede højde, og fungerer som en støttelinie, både i forhold til hækkenes højde og retning. For at opnå den smallest mulige top, klippes hækkene først ned i sluthøjden, hvorefter siderne klippes, sluttende med at de spidises i toppen. ■

Avnbøg hæk hvor planterne ikke er vokset rette. Dermed bliver toppen af hækken meget bred, og det vil kræve meget plads at klippe hækken så den bliver bredest i bunden.

Bøgehæk hvor der er en række planter der er blevet undertrykt (Billedet er fra en hæk, hvor vi ikke har klippet mellem de enkelte planter mens de var unge).

MobilPlant

MobilPlant

SELVVANDENDE PLANTEKASSER

God driftsøkonomi

Reduceret arbejdsbelastning

Høj kvalitet

Plantekasser til kirkegårde

Plantekasser i plastik af høj kvalitet reducerer arbejdstiden til at passe og vande blomster betydeligt, gør arbejdet lettere og er en god driftsøkonomisk investering på jeres kirkegård.

Systemet består af en yderkasse til vandmagasin og en inderkasse til planter.

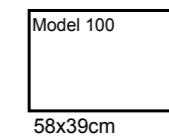
Fordele ved MobilPlant:

- Stort vandmagasin der kun kræver 2 til 4 påfyldninger pr. sæson
- Flotte blomster p g a jævn vandtilførsel
- Nem at løfte og håndtere
- Blomster plantes i en god arbejdsstilling
- Miljørigtig investering og et vigtigt led i miljø certificering

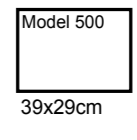
Vi har gennem de sidste 30 år leveret mange tusind plantekasser i Sverige, Norge, Danmark og Tyskland.

Kontakt os for yderligere information, vi sender gerne en brochure eller en prøve.

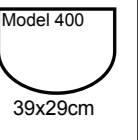
Der tilbydes 5 størrelser - 15 års garanti

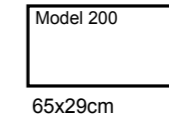
58x39cm

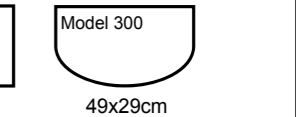
39x29cm

39x29cm

65x29cm

49x29cm

FORHANDLER I DANMARK
G9 Landskab. Park & Byrum
Tel: (+45) 7023 2999
E-mail: info@g9.dk
www.g9.dk

G9

LANDSKAB
PARK & BYRUM

Træ

- beskæring
- plantning
- fældning
- flytning
- rodfræsning og rådgivning

Vognmandskørsel

Slåning af naturgræs

Tree Care ApS

Ingegårdsvej 11 · 4340 Tølløse
www.kstreecare.dk
E-mail: ks@ks-treecare.dk

Steen Kristensen Tlf.: 59 18 50 77
Kim Poulsen Tlf.: 43 45 11 90

Vi er dem med det brede sortiment

Vi ønsker alle en god Jul samt et godt Nytår.
Vi ser frem til at mødes igen i det nye år.

Vejenbrød Planteskole A/S

Vejenbrødvej 25 · 2980 Kokkedal · Tlf. 48 28 01 77
www.vp-as.dk · salg@vp-as.dk

Digitalt Kirkegårdskort

OPMÅLING I HELE DANMARK

13	123	127	256	260	264
14	124	128	257	261	265
15	125	129	258	262	266
16	126	130	259	263	267

- Opmåling
- Kort
- Plejeplaner
- Rådgivning
- Protokoller
- Afsætning
- Ajourføring
- Nummerering
- 25 års erfaring

Landinspektørcentret A/S

Nygade 46 · 7400 Herning · tlf. 97 12 36 88
herning@lcdk.dk · www.lcdk.dk

Lune kabinemaskiner på lager til hurtig levering

JMM GROUP
WEIDEMANN
YANMAR
BERGMANN
HIMOINSA
AMMANN
ATN

På lager nu til hurtig levering:
Weidemann 1160 Speciel med EPS Plus
Weidemann 1280 førertag eller kabine
Weidemann 1240 LP kabine
Weidemann 1280 kabine
Weidemann 1380 Classic
Weidemann 2070 LP kabine
Weidemann 2070 LP TELE
Weidemann 2080 kabine
Weidemann 5080 TELE

WEIDEMANN

Inspiration og gode tilbud!
Åbent hus fredag d. 29. december kl. 10-16

STEMAS

member of JMM GROUP, Scandinavia

Hans Peter	Sjælland	40 30 75 49
Peter	Syddjylland/Fyn	20 25 88 98
Henning	Vestjylland	21 42 66 76
Søren	Midt- og Nordjylland	20 32 70 34
René	Midt- og Nordjylland	51 35 13 60
Poul	Jylland / Industri	20 15 80 27
Kim	HIMOINSA-salgschef	20 97 92 76

MARKEDETS STÆRKESTE PARTNER
www.stemas.dk
stemas@stemas.dk

Medlem af Maskinleverandørerne det blå stempel

Lyng Naturgødning ApS

e-muld

Muld • Spagnum • Barkflis • Træflis
Topdressing • Grus • Granitskærver

Levering med lastbil eller afhent selv
Container udlejning

www.l-n-g.dk

Slangerupvej 16 · 3540 Lyngby · 48 18 73 50

- også i bigbags

www.vmloader.dk | 9744 1700 | 6161 6942

Vinderup Maskiner A/S

Kontakt en VM Loader forhandler i dit nærområde

Vinderup & Nykøbing | Vinderup Maskiner | 9744 1700 | 6161 6942
Sønderborg | Sønderborg Skov - park & have | 7443 4050
Varde | Varde Have og Skovmaskiner | 8615 6302
Køge | Minitraktorgården Køge | 5599 3737
Næstved | Minitraktorgården | 5572 5376
Hornslet | Elite Service | 7521 0940

Besøg www.vmloader.dk og se det fulde produktprogram

1022LX (22hk)
PRIS
117.800,-

1026LX (26 hk)
PRIS
144.800,-

Kubotamotor, 3 cyl. m/vandkøling, Hurtigskift
Redskabshydraulik i joystick og komplet lyspakke

Priserne er excl. moms

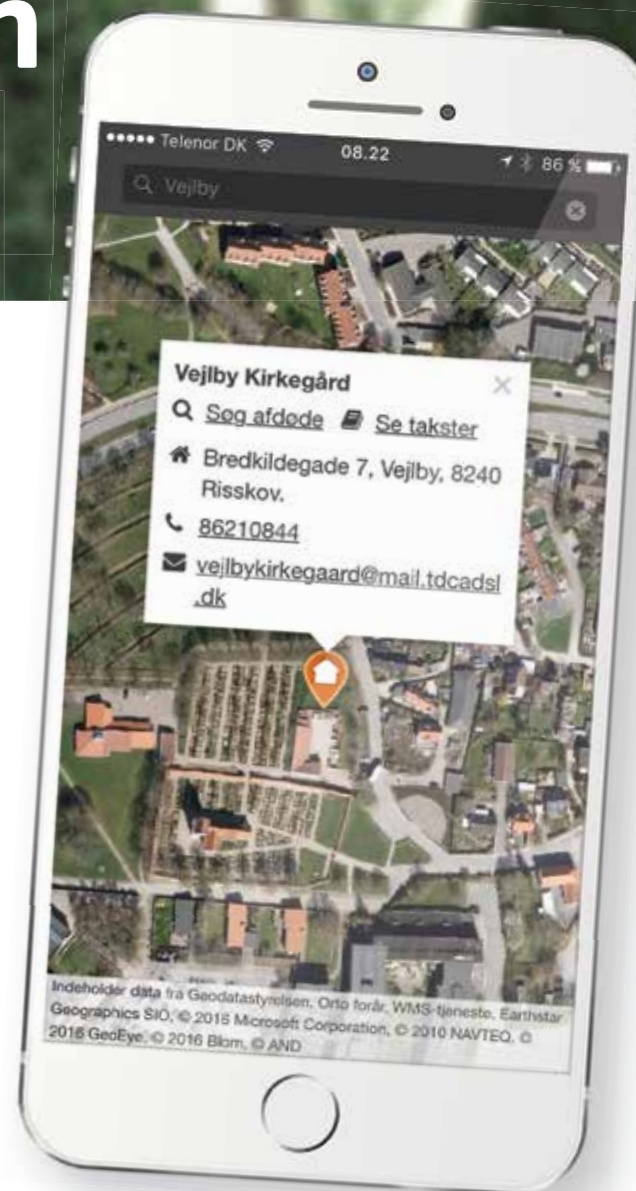
Find gravsted Gratis app til din smartphone

Gør det let for kirkegårdens besøgende

En GRATIS service, som alle kirkegårde kan tilmelde sig. På www.findgravsted.dk eller via den nye app vises placeringen af alle kirkegårdens gravsteder, samt takster og kontaktoplysninger.

Fås til både Android og iPhone (iOS).

Nu med over
1000 tilmeldte
kirkegårde

Kontakt EG Brandsoft på 9928 3565, og få en gratis demonstration.

KORT NYT

1

Apps til de pårørende

Det japanske firma, Ryoshin Sekizai, har lanceret en ny app, Suma Tomb, der er baseret på augmented reality teknologien. Med app'en kan de pårørende se et 2D-billede af deres afdøde slægtninge eller venner på fx det fysiske gravsted, eller hvor som helst man åbner app'en. Billedet af den afdøde, der som figurerne i Pokemon go-spillet, vises i et billede af virkeligheden, kan også forsynes med en hilsen til de pårørende.

Det samme firma præsenterede sidste år en anden app, Spot Message, hvor man kan indtale eller skrive hilsner til familie og venner, og låse disse hilsner til en bestemt fysisk placering. De pårørende kan så senere finde frem til den afdødes hilsner via GPS.

Inspirationen til de 2 apps er kommet fra firmaets direktør, der synes at det kunne have været rart med en trøstende eller opmuntrende hilsen fra hans nu afdøde onkel, når han besøgte dennes gravsted.

Kilde: www.vrscout.com

2

Døden er svær at sælge

Også de australske kirkegårde prøver at finde nye veje for at promovere kirkegårdene som spændende, uudforskede, frodige grønne områder i de tætbefolkede byer.

I et forsøg på at tiltrække gæster på kirkegården West Terrace Cemetery i Adelaide, har man i forbindelse med kirkegårdens 180 års jubilæum, solgt olivenolie, der er produceret af oliven fra kirkegårdens gamle oliventræer. Det overvejes også, om kirkegårdene i Adelaide skal kunne tilbyde augmented reality, hvor gravstederne levendegøres, med hilsner fra de afdøde.

Rockwood Cemetery i Sydney har tiltrukket mange besøgende ved at arrangere Åbent Hus-dage, årlige skulpturvandring og sågar cykelløb. Rockwood kirkegårdens 150 års jubilæum blev markeret med bl.a.

en jazzkoncert, en demonstration af, hvordan man graver en grav og ansigtsmaling for børn.

Et andet tiltag er 'Death Over Dinner' - arrangementer, hvor gæsterne, over en god middag, har mulighed for at stille spørgsmål om livsafslutningen. Med disse arrangementer håber man på, at kunne være med til at bryde tabuet omkring det at tale om døden, ligesom mange andre tiltag, som fx en kirkegårdscafé, skal bidrage til at ændre den generelle opfattelse af kirkegårdene som et trist og uhyggeligt sted.

Men døden er svær at sælge, siger Robert Pitt, der er chef for kirkegårdene i Adelaide: "Ingen har lyst til at købe den..."

Kilde: www.sbs.com.au

3

Husk at bruge kompetencemidlerne

KKirkeministeriet oplyser, at ca. en tredjedel af de midler, der via kompetencefonden tildeles indenfor folkekirkens område, ikke er blevet brugt.

Midlerne fra kompetencefonden kan søges til godkendte videreuddannelsesforløb og uddeles hvert år i december måned. Har man således fået tildelt midler fra kompetencefonden til uddannelsesforløb i 2016 til brug i 2017 og første halvdel af 2018, kan man stadig nå at gøre brug af dem – og det er vigtigt, at de bliver brugt.

Det er ikke de store beløb, der uddeles indenfor folkekirkens område, og de midler der ikke bliver brugt som planlagt, går tilbage i den fælles pulje – og kommer således ikke folkekirkens ansatte til gode.

4

Velkommen til nye kolleger

Dennis Næser tiltræder som kirkegårdsleder den 1. januar 2018 ved Horsens Kirkegårde.

Svendborg kirkegårdsbestyrelse søger ny kirkegårdsleder

Stillingen er en fuldtids tjenestemandstilling klassificeret i lønramme 36 (skalatrin 49) med et pensionsgivende tillæg på årligt kr. 44.500.

Svendborg kirkegårde, der ejes af Sct. Jørgens – Fredens – Vor Frue og Sct. Nicolai sogne, er en selvstændig enhed med en nedsat bestyrelse sammensat af repræsentanter fra de 4 sogne. Kirkegårdslederen refererer til kirkegårdsbestyrelsen og har et selvstændigt ansvar for driften af de tre bykirkegårde, kapel og krematorium.

Vi søger en kirkegårdsleder, der kan bidrage kreativt til udvikling af kirkegårdene som begravelsesplads, som grønne anlæg og som servicevirksomhed for kirkegårdenes brugere. Desuden at arbejde for en fortsat god videreudvikling af arbejdsgange, metoder i forhold til effektivisering og optimering af kirkegårdenes drift. Vi forventer, at du kan sikre og bevare det rigtig gode arbejdsmiljø og videreudvikle en meget attraktiv arbejdsplads.

Svendborg kirkegårde omfatter Svendborg Assistens Kirkegård på 5,4 ha, Fredens Kirkegård på 4,3 ha, Sct. Jørgens Kirkegård på 1,4 ha samt kirkegårdskapel og krematorium. Personalet omfatter udover kirkegårdsassistent 26 ansatte, heraf 2 på kirkegårdskontoret.

Faglige kvalifikationer

- Relevant faglig uddannelse. Ansøgere, der har uddannelse som hortonom, landskabsarkitekt eller tilsvarende vil blive foretrukket.
- Indgående kendskab til og praktisk erfaring med kirkegårdsdrift, herunder gartnermæssige og administrative opgaver samt krematoriedrift.
- Indgående kendskab til personaleledelse og arbejdsmiljø.
- Indgående kendskab til økonomi, herunder budget og regnskab.
- Kendskab til forholdene omkring folkekirken.
- Gode IT kundskaber.
- Kendskab til gældende regler for begravelser, bisættelser og urnenedsættelser.

Personlige egenskaber

- Gode lederegenskaber.
- Gode samarbejdsevner.
- Gode informative evner (skal løbende informere kirkegårdsbestyrelsen om drift og økonomi).
- Gode kontaktegenskaber (kontakt til offentlighed, pårørende, kunder, leverandører og samarbejdspartnere).
- God til planlægning, prioritering og opfølgning af opgaverne.
- Ansvarsbevidsthed i forhold til kirkegårdens drift og udvikling.

Vi ser frem til at modtage din ansøgning. Den stiles til kirkegårdsbestyrelsen og indsendes til Svendborg kirkegårde, Valdemarsgade 71a, 5700 Svendborg, eller elektronisk til khsbesked@gmail.com senest den 2. februar 2018. – Hvis man har yderligere spørgsmål til stillingen, kan man henvende sig til kirkegårdsleder Tommy Christensen, tlf.: 6221 0533. Ansættelsessamtaler afholdes i uge 9, 2018.

KALENDEREN

6. februar 2018

Specialkursus i 'Form- og knudebeskæring af træer'

Kurset afholdes i Slagelse af Svend Andersen, Plantefokus og Danske anlægsgartnere. Tilmelding til ts@dag.dk eller på tlf. 33 860 860 senest d. 26. januar. Yderligere information: Plantefokus, tlf. 30 32 72 33

8. februar 2018

Specialkursus i 'Form- og knudebeskæring af træer'

Kurset afholdes i Middelfart af Svend Andersen, Plantefokus og Danske anlægsgartnere. Tilmelding til ts@dag.dk eller på tlf. 33 860 860 senest d. 26. januar. Yderligere information: Plantefokus, tlf. 30 32 72 33

8. marts 2018

Kirkegårdskonferencen på Hotel Nyborg Strand

Kirkegårdskonferencen 2018 sætter fokus på samspillet med brugerne: Hvordan oplever de kirkegården, og hvordan kommer vi dem bedst i møde. Man kan også blive klogere på græs og gravminder, samt møde B.S. Christianen, der har en handlekraftig tilgang til alle livets forhold inkl. døden. Tilmelding senest den 22. februar på www.ign.ku.dk/kirkegaard.

13. – 15. marts 2018

Lederkursus på Vissenbjerg Storkro

FDK afholder kurset 'Ledelse og det personlige lederskab' (modul 1). Se mere på FDK's hjemmeside www.danskekirkegaarde.dk. Tilmelding snarest på mail: kursus@danskekirkegaarde.dk

28. - 29. maj 2018

Årsmøde i Foreningen for Kirkegårdskultur

Årsmødet 2018 finder sted i Helsingør stift, med foredrag og generalforsamling om mandagen, samt ekskursion til bl.a. Mariebjerg, Ordrup og Gentofte kirkegårde om tirsdagen. Foreningens medlemmer får tilsendt invitation til årsmødet - andre er også velkomne, se www.kirkegaardskultur.dk

3. - 5. september 2018

Årsmøde for FDK og DKL

Årsmødet 2017 afholdes på Hotel Søpark i Maribo.

IHI minigravere

Salg - service - reservedele

KATO IHI

Japansk kvalitet

IHI 12VXE

- 1260 kg
- Motor 13 HK
- Udskydelige bæltter 870/1130 mm

Servo Control joystick

Vagn Hansen · mobil 23678844 (Syddjylland)

Brian Sandfeld · mobil 24814488 (resten af Danmark)

Brdr. Holst Sørensen A/S · tlf. 76884400 · www.bhsribe.dk

Foreningen af Danske Kirkegårdsledere

Formand:

Jens Zorn Thorsen, Vejle Kirker og Kirkegårde
E-mail: jzt@vejle-kirkegaarde.dk
Tlf: 29 41 86 91

Sekretariat:

Foreningen af Danske Kirkegårdsledere
Springbakken 1, 9230 Svenstrup J.
E-mail: kantor@danskekirkegaarde.dk
Tlf: 60 53 59 00

Se mere på www.danskekirkegaarde.dk

Fremsendelse af annoncer og artikler

Annoncer (reproklart materiale) skal helst afleveres som PDF-filer, for at undgå fejl i forbindelse med annoncens opsætning i bladet.

Billeder, der skal ledsage artikler, skal helst ikke lægges ind tekstdokumentet, men sendes separat i den originale opløsning. Det giver en bedre billedkvalitet i det trykte blad.

Danske Krematoriernes Landsforening

Formand:

Allan Vest, Hjørring Kirkegård
Tlf. 9890 0555 – 2178 0367
E-mail: allan@hjoerringkirkegaard.dk

Næstformand og teknisk udvalg:

Tom Olsen, Fælleskrematoriet Sjælland
Tlf. 26 86 02 01
E-mail tom@motka.dk

Kursusudvalg:

Erik Bach, Aarhus kirkegårde
Tlf. 89 40 27 60 – 29 20 81 58
E-mail eb@aarhus.dk

Tommy Christensen, Svendborg kirkegårde
Tlf. 62 21 05 33 – 20 41 61 86
E-mail tc@svendborg-kirkegaarde.dk

Se mere på www.dkl.dk

Tidsskriftet 'KIRKEGÅRDEN'

Udkommer 6 gange årligt i samarbejde mellem FDK – Foreningen af Danske Kirkegårdsledere og DKL – Danske Krematoriernes Landsforening

Oplag: 1.150 stk.

Abonnement

Pris: 330,- kr. pr. år (400,- kr. pr. år for abonnenter udenfor Danmark)
Bestilling eller ændring af abonnement sendes til kantor@danskekirkegaarde.dk

Kontakt:

Lene Halkjær Jensen, Humlebæk Kirkegård
Tlf. 2624 7228 – E-mail: lene.bladet@mail.dk

Udgivelser og deadlines i 2018

Nr. 1, februar 2018	15. januar 2018
Nr. 2, april 2018	20. marts 2018
Nr. 3, juni 2018	20. maj 2018
Nr. 4, august 2018	20. juli 2018
Nr. 5, oktober 2018	15. september 2018
Nr. 6, december 2018	15. november 2018

Bladet forventes at udkomme ca. en måned efter deadline.

Annoncepriser

1 side	kr. 3.500,-
½ side	kr. 2.500,-
¼ side, stående	kr. 1.500,-
¼ side, liggende	kr. 1.500,-
⅛ side	kr. 1.000,-
Visitkort	kr. 900,-

Ved 3 indrykninger pr. år gives 5 % rabat
Ved 6 indrykninger pr. år gives 10 % rabat
Priserne er eks. moms.

FRA REDAKTIONEN

"Ingen må bære kister ind i kirkerne til begravelse" var forsidehistorien i Kristeligt Dagblad den 14. november. Baggrunden er en lang række påbud fra Arbejdstilsynet om at undgå tunge løft – påbud givet til menighedsråd, men også til bedemænd.

Men der findes næppe en kirke eller et kapel, hvor der ikke kan findes en løsning, så tunge løft kan undgås.

Vi skal selvfølgelig passe på os selv, men vi skal også passe på med at fralægge os ethvert ansvar for at udføre opgaver, der potentielt kan medføre skader eller nedslidning. Og kister kan håndteres uden manuelle løft. Der findes egnede tekniske hjælpemidler til opgaven, nogle simple og billige, andre avancerede og dyre. For vi skal naturligvis kunne flytte kister fra A til B på vore egne matrikler. Vi, og dermed folkekirken, har et reelt imageproblem, hvis vi ikke kan/vil håndtere kister - den sidste afsked i kirken/kapellet er en af vore

allervigtigste kerneydelser. Når et menighedsråd efter et At-påbud udsteder et kisteløft-forbud til medarbejderne og siger "Det er nogen andres problem", er det på alle måder tarveligt. Tarveligt over for de pårørende, som ikke fatter hvad der er gang i, og tarveligt overfor de medarbejdere, som ønsker at hjælpe familierne gennem den svære tid omkring et dødsfald.

Der er også andre udfordringer i arbejdsmiljøet – en del kirkegårde har fået At-påbud om at knæliggende arbejde i mere end et par timer om dagen er no go, når vi grandækker. Og vi brokker os, hvor træls det er, det går for langsomt, og det er ikke nær så pænt, når grandækningen bliver til værksedsarbejde ved et bord. Mon ikke vi skal besinde os lidt, og i stedet acceptere at et sundt og sikkert arbejdsmiljø er et vilkår til alles bedste. Selv om det er besværligt.

Redaktionen ønsker alle vore læsere en Glædelig Jul og et Godt Nytår!

**Fornyelse med respekt
for tradition siden 1982**

 JESSING

- Se flere produkter på www.jessing.eu

